

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»
Кафедра педагогіки вищої школи

**Методичні вказівки
до вивчення навчальної дисципліни**

**ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В
ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ**

для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти
спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки
денної та заочної форми навчання

Слов'янськ – 2020

УДК 378.016:378.018.43(072)

М 54

Рецензенти:

- Гарань Н.С.** – кандидат педагогічних наук, старший викладач, доцентка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»
- Чернякова О.В.** – кандидат психологічних наук, доцент, доцентка кафедри загальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

М 54 Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки» денної та заочної форми навчання / Укладач: О. М. Сипченко. Слов'янськ: ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет», 2020. 70 с.

Методичні вказівки укладено відповідно до освітньої програми «Педагогіка вищої школи» та навчального плану підготовки здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за спеціальністю 011 – Освітні, педагогічні науки.

Подано опорний конспект лекцій, питання до практичних занять, завдання для самостійної роботи, рекомендації щодо самостійного вивчення навчальної дисципліни, питання до іспиту тощо.

Друкується за рішенням Вченої ради
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»
(протокол № 1 від 28.08.2020 р.)

© О.М. Сипченко, 2020
© ДДПУ, 2020

ЗМІСТ

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА	2
1. Силабус навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»	3
2. Робоча програма навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти».....	11
3. Навчально-методичні матеріали для лекцій із навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»: опорний конспект лекцій	23
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти».	58
5. Завдання до самостійної роботи здобувачів з навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти».....	67
6. Контрольні питання з навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти».....	68
ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА	69

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Навчальна дисципліна «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» є теоретичною основою сукупності знань та вмінь, що формують професійний рівень викладача в системі вищої освіти. У результаті вивчення даної навчальної дисципліни здобувач повинен вивчити та засвоїти дидактичні основи дистанційного навчання у закладах освіти; опанувати теоретико-методологічні засади дистанційної освіти; вивчити основні принципи та моделі дистанційного навчання в освітній діяльності; вивчити структуру масових відкритих онлайн-курсів, принципи їх розробки; дослідити досвід застосування відкритих онлайн-курсів для організації навчально-пізнавальної та освітньої діяльності учасників освітнього процесу, розвинути практичні вміння і навички творчої розробки дистанційного курсу.

З метою належного оволодіння здобувачами програмним матеріалом передбачається їх навчально-пошукова діяльність під час лекцій, практичних занять та у процесі самостійної роботи. Навчання зорієнтоване переважно на самостійну роботу з програмним матеріалом, про що свідчить розподіл обсягу часу на дисципліну за навчальним планом. Робота з підготовки до практичних занять та закріплення їх результатів представляє самостійну роботу з теоретичним матеріалом, самостійне позааудиторне письмове виконання низки завдань для засвоєння навчального матеріалу на рівні «відтворення», «розуміння», «застосування» і «створення».

Можливі види завдань: конспектування рекомендованої літератури і джерел; відповіді на запитання і самостійне формулювання запитань до навчальної теми; наведення прикладів, опис ситуацій; узагальнення, порівняння, аналіз теоретичного матеріалу; обговорення результатів ефективності навчання в системі «викладач-здобувач», «здобувач-здобувач», оцінювання самостійної роботи (Mindmapping, наукове повідомлення, доповідь, мультимедійна презентація, проект дистанційного курсу). Під час підготовки до заняття і виконання завдань здобувачам рекомендується використовувати навчальну та спеціальну літературу, відповідні словники та енциклопедії.

Міністерство освіти і науки України
Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра педагогіки вищої школи

СИЛАБУС
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
(вказати рівень вищої освіти)
спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
Педагогіка вищої школи
(назва освітньої програми)
мова навчання українська

Слов'янськ – 2020 р.

Розробник:

Сипченко О.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцентка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Гарань Н.С., кандидат педагогічних наук, старший викладач, доцентка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Чернякова О.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцентка кафедри загальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Силабус розглянуто і схвалено на засіданні кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Протокол №   1   від «27» серпня 2020 р.

Завідувач кафедри _____ Топольник Я.В.
(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження
вченою радою
Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«28» серпня 2020 р.
протокол №   1

Опис навчальної дисципліни
Дистанційна освіта в закладах вищої освіти

Кількість кредитів	4 кредити ECTS / 120 годин
Рік підготовки, семестр	1 рік підготовки, 2 семестр
Компонент освітньої програми	Обов'язковий компонент
Викладач	Сипченко Ольга Миколаївна, доцентка кафедри педагогіки вищої школи, кандидат педагогічних наук, доцент
Контактна інформація	ph_d@ukr.net https://www.sypchenko.org/ +380508459737
Консультації	Очні консультації: Чт з 10.00 до 11.20 Онлайн консультації: за попередньою домовленістю
Анотація навчальної дисципліни	Об'єкт вивчення навчальної дисципліни – дистанційна освіта в закладах вищої освіти Предмет вивчення навчальної дисципліни – технології дистанційної освіти у вищій школі
Опис навчальної дисципліни	Метою вивчення навчальної дисципліни є: формування системи теоретичних знань та практичних умінь щодо організації дистанційного навчання в закладах вищої освіти та технології проектування й розробки курсу на платформі дистанційного навчання Moodle. <i>Програмні компетентності:</i> <i>Загальні компетентності (ЗК)</i> Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (за ЗК3) Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (за ЗК4) Здатність до адаптації та дії в новій ситуації (за ЗК5) Здатність діяти соціально відповідально і свідомо (за ЗК8) <i>Фахові компетентності (ФК)</i> Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики (за ФК1) Здатність до консультування з питань освітньої теорії і практики (за ФК6) Здатність до забезпечення позитивної динаміки навчальних досягнень суб'єктів освітньої діяльності (за ФК8) Уміння розробляти та застосовувати освітню програму і навчально-методичні матеріали відповідно до конкретного освітнього контексту (за ФК9) Здатність проектувати та реалізовувати навчання осіб з особливими освітніми потребами (за ФК10) <i>Ключові слова:</i> інформатизація освіти, електронне навчання, дистанційна освіта, електронні ресурси, комп'ютерні засоби навчального призначення, платформи та сервіси дистанційного навчання, відкриті онлайн-курси, дистанційний курс, комп'ютерні програми тестування, гейміфіковані платформи, платформи для онлайн-конференцій, інфографіка, інтерактивний плакат, мультимедійні технології, презентація тощо. <i>Очікувані результати навчання:</i> Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (за ПРН1)

Розробляти просвітницькі матеріали та програми, впроваджувати їх, отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість (за ПРН5)
Доступно та аргументовано представляти результати досліджень у письмовій та усній формах, брати участь у наукових дискусіях (за ПРН6)
Здійснювати аналітичний пошук наукової інформації та оцінювати її за критеріями доцільності та достовірності (за ПРН9)
Матеріали та ресурси:
1) *Рекомендована література:*
1. Розробка електронних курсів у науках про навколишнє середовище: Навчально-методичний посібник / Ю.В. Холін, Г.В. Тітенко, Н.В. Максименко, А.Н. Некос, К.Б. Уткіна, В.Г. Левчук. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. Одеса: НУ «ОМА», 2017. 75 с.
2. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О.В. Базельок, О.М. Спірін, Л.М. Петренко, А.А. Каленський та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с. URL: <https://cutt.ly/GfBwWm1>
Допоміжна:
1. Кива Л., Пилипенко В., Сипченко О. Особливості впровадження дистанційного навчання у ВНЗ. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: 36. наук. праць. № 4 (84) [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. Слов'янськ: ДДПУ, 2017. С. 45-57.
2. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки» денної та заочної форми навчання / Уклад.: О. М. Сипченко. Краматорськ: Видавництво ЦТPI-«Друкарський дім», 2020. 71 с.
3. Прокопенко А.І., Підчасов Є.В., Москаленко В.В., Доценко С.О., Лебедева В.В. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів. Навч. посібн. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди; «Мітра», 2019. 81 с.
4. Спірін О.М., Колос К.Р. Технологія організації масового дистанційного навчання учнів в умовах карантину на базі платформи Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. 79(5), 29-58. URL: <https://cutt.ly/mlL5uUw>
2) *Платформи та сервіси дистанційного навчання:* Moodle
Дистанційний курс «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» <http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=1617> Реєстрація на сайті Gnomio.com, Google Classroom, LearningApps, Padlet.
Інформаційні ресурси в Інтернеті:
1. Закон України «Про вищу освіту» від 24.07.2020 № 1556-VII. URL: <https://cutt.ly/SkZ9CAt>
2. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 07.06.2020 № 74/98-ВР. URL: <https://cutt.ly/club60U>
3. Закон України «Про інформацію» від 16.07.2020 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>
4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні URL: <https://cutt.ly/5lun13c>
5. Положення про дистанційне навчання. Затверджене наказом МОН України №466 від 21.08.2015 № з0703-13. URL: <https://cutt.ly/qlun6fd>
6. Положення про дистанційне навчання у ДДПУ «Донбаський державний педагогічний університет» від 28.08.2020 №1. URL: <https://cutt.ly/xlumiDS>

	<p><i>Платформи електронного навчання:</i> EdEra, Prometheus, Coursera, EDX, Canvas, Intel® «Обучение для будущего», YouTube, CyXaPi.</p> <p><i>Інтернет-ресурси для онлайн опитувань:</i> Google.com та ін.</p> <p><i>Програми презентацій:</i> Microsoft PowerPoint, Open Office Impress, Prezi, MentiMeter.</p> <p><i>Програми тестування:</i> MyTestX, Google forms, Kahoot.</p> <p><i>Необхідне обладнання:</i> Комп'ютер (ноутбук), мультимедійний проектор, фліпчарт, ватмани, маркери</p>
Теми	<p>Тема 1. Теоретико-методологічні засади дистанційної освіти. Генеза розвитку дистанційної освіти. Становлення та розвиток дистанційної освіти в Україні</p> <p>Тема 2. Дистанційне навчання як педагогічна система. Нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти. Положення про дистанційне навчання. Дидактичні засади організації дистанційного навчання. Психологічне обґрунтування дистанційної освіти. Розвивальний потенціал дистанційного навчання. Контроль у дистанційному навчанні. Організація дистанційного навчання</p> <p>Тема 3. Технологія проектування та розробки дистанційного курсу. Основні види та призначення платформ дистанційного навчання. Характеристика платформи дистанційного навчання Moodle. Технологія проектування дистанційного курсу</p> <p>Тема 4. Технологія створення дистанційного курсу на платформі дистанційного навчання Moodle. Інструменти платформи Moodle. Додавання ресурсів. Розробка інтерактивних елементів курсу. Тестування за допомогою системи Moodle</p>
Методичні поради для викладачів «Як навчати?»	<p><i>Словесні методи:</i> лекція (проблемна, консультація, лекція з розгляду конкретних ситуацій, мультимедійна, інтерактивна тощо), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, дискусія, семінар;</p> <p><i>наочні методи:</i> спостереження, демонстрація, інфографіка;</p> <p><i>практичні методи:</i> практичні заняття, виконання практичних завдань, обробка довідкової інформації, моделювання, самостійна робота, зокрема з використання інформаційно-комунікаційних засобів навчання (робота із друківаними та електронними інформаційними ресурсами, виконання індивідуальних завдань, тестування в режимі самооцінювання);</p> <p><i>робота з навчально-методичною літературою</i> (конспектування, тезування, анування);</p> <p><i>відеометод</i> у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання: дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані, гейміфіковані та ін.;</p> <p><i>активні методи навчання:</i> метод проектів, брейнстормінг, карта ідей, «Плюси й мінуси», структурно-логічні схеми, MindMap;</p> <p><i>інтерактивні методи навчання:</i> робота в малих групах, дебати, елементи тренінгу, тестування.</p>
Методичні поради для здобувачів «Як навчатися?»	<p>Здобувачі опрацьовують теоретичний матеріал лекцій та презентацій, готуються до практичних занять, розробляють проект дистанційного курсу.</p> <p><i>Види роботи здобувачів:</i> розробка Mindmapping, мультимедійної презентації, робота над доповіддю, есе, науковим повідомленням, підготовка до ділових ігор, творчих звітів, командних проектів, презентації результатів виконаних завдань, захист проекту дистанційного курсу, підготовка до тестового контролю, іспиту</p>

Оцінювання	<p><i>Види:</i> вхідний контроль, поточний контроль, взаємоконтроль (взаємооцінювання), самоконтроль (рефлексія, самооцінювання), підсумковий контроль – семестровий екзамен</p> <p><i>Методи:</i> спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне, письмове опитування, оцінювання самостійної роботи, тестування</p> <p><i>Форми:</i> індивідуальна та фронтальна перевірка</p> <p><i>Оцінювання результатів</i> навчання здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до Положення про контрольні заходи в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/003.pdf та на підставі поточного оцінювання знань за умови, якщо набрана кількість балів з поточного тестування та самостійної роботи складатиме не менше 60 балів. Отримані бали за відповідні заняття та виконані практичні завдання й самостійну роботу додаються і є підсумковою оцінкою за вивчення навчальної дисципліни. Максимально за поточною успішністю здобувач вищої освіти може набрати 100 балів.</p> <p>Здобувачі вищої освіти, які за поточним оцінюванням у семестрі мають результат навчання з дисципліни 60 балів і вище, можуть, за бажанням, бути:</p> <ul style="list-style-type: none"> - звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 60-80 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни; - звільнені від складання екзамену й отримати в результаті оцінювання 81-100 балів, що відповідають кількості балів поточного оцінювання з навчальної дисципліни, за відсутності пропусків занять з усіх предметів семестру без поважних причин (до 10%), але за обов'язкового надання в деканат виконаних самостійних завдань з відповідної дисципліни; - допущені до складання екзамену. <p>Підсумковий контроль – семестровий екзамен оцінюється за 100-бальною та національною шкалами</p> <p><i>Основні вимоги</i> до оцінювання результатів поточного та підсумкового контролів передбачають: виконання всіх видів навчальної роботи, що передбачені робочою програмою навчальної дисципліни; глибина і характер знань навчального матеріалу за змістом навчальної дисципліни, що міститься в основних та додаткових рекомендованих джерелах; уміння аналізувати явища, що вивчаються, у їх взаємозв'язку і розвитку; характер відповідей на поставлені питання (чіткість, лаконічність, логічність, послідовність тощо); уміння застосовувати теоретичні положення під час розв'язання практичних завдань; уміння аналізувати достовірність одержаних результатів.</p> <p><i>Критерії оцінювання</i> результатів навчальних досягнень здобувачів:</p> <p>«відмінно» (90-100 балів) – здобувач демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни,</p> <p>«добре» (75-89 балів) – здобувач виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни,</p> <p>«задовільно» (60-74 балів) – наявний рівень мінімально достатніх знань,</p> <p>«незадовільно» (26-59 балів) – недостатній рівень наявних результатів навчання,</p> <p>«неприйнятно» (0-25 балів) – результати навчання відсутні.</p>
-------------------	--

Критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності прописані у кожному завданні

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за теми за результатами поточного контролю (денна форма навчання)

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min
Т 1.1	1	0,5			4	2
Т 1.2			3	2	3	2
Т 2.1	1	0,5			3	1,5
Т 2.2			3	2	2	1
Т 2.3	1	0,5			3	1,5
Т 2.4			3	2	4	2
Т 2.5	1	0,5			3	1,5
Т 2.6			3	2	2	1
Т 2.7			3	2	3	2
Т 3.1	1	0,5			5	3
Т 3.2			3	2	4	2,5
Т 3.3			3	2	4	2,5
Т 4.1			3	2	5	5
Т 4.2			3	2	5	5
Т 4.3			3	2	15	5
Разом	5	2,5	30	20	65	37,5

Розподіл балів, що присвоюється здобувачам, із розподілом за теми за результатами поточного контролю (заочна форма навчання)

Тема	Лекції		Практичні заняття		Самостійна робота	
	Max	Min	Max	Min	Max	Min
Т 1.1	1	0,5			4	2
Т 1.2					4	3
Т 2.1					3	2
Т 2.2					2	1
Т 2.3	1	0,5			3	2
Т 2.4			6	3	4	3
Т 2.5	1	0,5			3	2
Т 2.6					2	1
Т 2.7					4	3
Т 3.1	1	0,5			5	4
Т 3.2					5	4
Т 3.3			6	3	4	3
Т 4.1			3	2	7	5
Т 4.2			3	2	7	5
Т 4.3			6	3	15	5
Разом	4	2	24	13	72	45

Політика щодо дедлайнів та перекладань: роботи, що здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку. Перекладання (дострокове складання) курсу відбувається з дозволу деканату за наявності поважних причин (лікарняний).

Політика щодо академічної доброчесності: академічна доброчесність здобувачів вищої освіти є важливою умовою для формування

результатів навчання за дисципліною і отримання відповідної оцінки з поточного та підсумкового контролю. Академічна доброчесність базується на засудженні практик списування (виконання письмових робіт із залученням зовнішніх джерел інформації, крім дозволених для використання), плагіату (відтворення опублікованих текстів інших авторів без зазначення авторства), фабрикації (вигадування даних чи фактів, що використовуються в освітньому процесі). Політика щодо академічної доброчесності регламентується Положенням про комісії з питань етики та академічної доброчесності в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» <http://www.slavdpu.dn.ua/images/stories/news/normativ/013.pdf>. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. *Політика щодо відвідування:* для здобувачів вищої освіти відвідування занять є обов'язковим. Поважними причинами для неявки на заняття є хвороба, участь в університетських заходах, відрядження, які необхідно підтверджувати документами у разі тривалої (два тижні) відсутності. Про відсутність на занятті та причини відсутності здобувач вищої освіти має повідомити викладача або особисто, або через старосту. Якщо здобувач вищої освіти захворів, ми рекомендуємо залишатися вдома і навчатися за допомогою дистанційної платформи. За об'єктивних причин (наприклад, міжнародна мобільність) навчання може відбуватися дистанційно – онлайн, за погодженням з викладачем.

Переваги вивчення навчальної дисципліни «Бонус вивчення»

Навчальну дисципліну «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» розроблено відповідно до потреб та особливостей кожного здобувача, ураховано персоналізовані траєкторії навчання, студентоцентрикований підхід; вивчення даного курсу передбачає розвиток професійної компетентності у процесі використання інструментів дистанційного навчання, цифрової грамотності для здійснення педагогічної діяльності викладача з урахуванням сучасних тенденцій розвитку вищої освіти, сприяє формуванню соціальних навичок (soft skills): комунікативність, лідерство, здатність брати на себе відповідальність, працювати в критичних умовах, працювати в команді, тайм-менеджмент, розуміння важливості deadline (вчасного виконання поставлених завдань), здатність логічно і критично мислити, самостійно приймати рішення, креативність тощо. Здобувачі вищої освіти, які регулярно відвідували лекції, активно працювали на заняттях, додатково отримують 3 бали до підсумкового оцінювання результатів навчання.

Сипченко О.М.
канд. пед. наук, доцент

підпис

Державний вищий навчальний заклад
«Донбаський державний педагогічний університет»

Факультет гуманітарної та економічної освіти
Кафедра педагогіки вищої школи

**РОБОЧА ПРОГРАМА
НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ**
ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ
(найменування навчальної дисципліни)

підготовки здобувачів
другого (магістерського) рівня вищої освіти
(вказати рівень вищої освіти)
спеціальності 011 – Освітні, педагогічні науки
(шифр і назва спеціальності)
за освітньо-професійною програмою
Педагогіка вищої школи
(назва освітньої програми)
мова навчання українська

Розробник:

Сипченко О.М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцентка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Рецензенти:

Гарань Н.С., кандидат педагогічних наук, старший викладач, доцентка кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Чернякова О.В., кандидат психологічних наук, доцент, доцентка кафедри загальної психології ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Робоча навчальна програма розглянута і схвалена на засіданні кафедри педагогіки вищої школи ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет»

Протокол № 1 від «27» червня 2020 р.

Завідувач кафедри Груба Топольник Я.В.
(ПБ)

Погоджено групою забезпечення спеціальності 011 Освітні, педагогічні науки

Керівник групи забезпечення Груба Топольник Я.В.
(ПБ)

Затверджено та рекомендовано до впровадження вченою радою

Державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

«28» серпня 2020 р. протокол № 1

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 4	Обов'язкова	
Загальна кількість годин – 120	Рік підготовки:	
	1-й	1-й
	Семестр	
	2-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: контактних – 4 самостійної роботи здобувача – 8	Лекції	
	10 год.	8 год.
	Практичні	
	20 год.	8 год.
	Самостійна робота	
	90 год.	104 год.
	Вид контролю: екзамен	

Метою вивчення навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» є: формування системи теоретичних знань та практичних умінь щодо організації дистанційного навчання в закладі вищої освіти та технологій проектування й розробки курсу на платформі дистанційного навчання Moodle

2. Матриця компетентностей, програмних результатів навчання, результатів навчання, методів контролю з навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»

Компетентності, які формуються з посиленням на шифр відповідно до освітньої програми	Програмні результати навчання з посиленням на шифр відповідно до ОП	Методи навчання	Методи контролю
Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями (за ЗК3) Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел (за ЗК4) Здатність до адаптації та дії в новій ситуації (за ЗК5) Здатність діяти соціально відповідально і свідомо (за ЗК8) Здатність виявляти потенційні зв'язки освітньої теорії, освітньої політики та практики (за ФК1) Здатність до консультування з питань освітньої теорії і практики (за ФК6) Здатність до забезпечення позитивної динаміки навчальних досягнень суб'єктів освітньої діяльності (за ФК8) Уміння розробляти та застосовувати освітню програму і навчально-методичні матеріали відповідно до конкретного освітнього контексту (за ФК9) Здатність проєктувати та реалізовувати навчання осіб з особливими освітніми потребами (за ФК10)	Здійснювати пошук, опрацювання та аналіз професійно-важливих знань із різних джерел із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій (за ПРН1) Розробляти просвітницькі матеріали та програми, впроваджувати отримувати зворотній зв'язок, оцінювати якість (за ПРН5) Доступно та аргументовано представляти результати досліджень у письмовій та усній формах, брати участь у наукових дискусіях (за ПРН6) Здійснювати аналітичний пошук наукової інформації та оцінювати її за критеріями доцільності та достовірності (за ПРН9)	Посилення традиційних, активних та інтерактивних методів навчання з використанням інноваційних технологій: словесні методи: лекція (проблемна, консультативна, лекція з розгляду конкретних ситуацій, мультимедійна, інтерактивна), пояснювально-ілюстративні, репродуктивні, бесіда, дискусія, семінар; наочні методи: спостереження, демонстрація, інфографіка; практичні методи: практичні заняття, виконання практичних завдань, обробка довідкової інформації, моделювання, самостійна робота, зокрема з використанням інформаційно-комунікаційних засобів навчання (робота із друківаними та електронними інформаційними ресурсами, виконання індивідуальних завдань, тестування в режимі самооцінювання); робота з навчальною літературою (конспектування, тезування, анутовання); відеометод у сполученні з новітніми інформаційними технологіями та комп'ютерними засобами навчання: дистанційні, мультимедійні, веб-орієнтовані, гейміфіковані та ін.; активні методи навчання: метод проєктів, брейнстормінг, «Плюси й мінуси»; інтерактивні методи навчання: робота в малих групах, тестування.	спостереження за навчальною діяльністю здобувачів, усне, письмове опитування, тестовий контроль, самоконтроль (рефлексія, самооцінювання), peer-to-peer review (обговорення результатів ефективності навчання в системі «викладач-здобувач», «здобувач-здобувач»), оцінювання самостійної роботи (наукове повідомлення, доповідь, мультимедійна презентація, проєкт курсу), екзамен

3. Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин								
	Денна форма				Заочна форма				
	усього	зокрема			усього	зокрема			
л		п	лаб	с.р.		л	п	лаб	с.р.
Тема 1. Теоретико-методологічні засади дистанційної освіти									
1.1. Генеза розвитку дистанційної освіти	6	2		4	6	2			4
1.2. Становлення та розвиток дистанційної освіти в Україні	6		2	4	7				7
Тема 2. Дистанційне навчання як педагогічна система									
2.1. Нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти	4	2		2	4				4
2.2. Положення про дистанційне навчання	4		2	2	4				4
2.3. Дидактичні засади організації дистанційного навчання	4	2		2	6	2			4
2.4. Психологічне обґрунтування дистанційної освіти	5		2	3	6		2		4
2.5. Розвивальний потенціал дистанційного навчання	5	2		3	6	2			4
2.6. Контроль у дистанційному навчанні	4		2	2	5				5
2.7. Організація дистанційного навчання	4		2	2	5				5
Тема 3. Технологія проектування та розробки дистанційного курсу									
3.1. Основні види та призначення платформ дистанційного навчання	6	2		4	5	2			3
3.2. Характеристика платформи дистанційного навчання Moodle	7		2	5	6				6

3.3. Технологія проектування дистанційного курсу	8		2		6	8		2		6
Тема 4. Технологія створення дистанційного курсу на платформі дистанційного навчання Moodle										
4.1. Інструменти платформи Moodle. Додавання ресурсів	7		2		5	5		1		4
4.2. Розробка інтерактивних елементів курсу	10		2		8	8		1		7
4.3. Тестування в системі Moodle	10		2		8	9		2		7
Екзамен	30				30	30				30
Усього годин	120	10	20		90	120	8	8		104

4. Програма навчальної дисципліни

4.1. Темі лекцій

№ з/п	Назва теми	Години	
		дфн	зфн
1	Генеза розвитку дистанційної освіти	2	2
2	Нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти	2	
3	Дидактичні засади організації дистанційного навчання	2	2
4	Розвивальний потенціал дистанційного навчання	2	2
5	Основні види та призначення платформ дистанційного навчання	2	2
	Разом	10	8

4.2. Темі практичних занять

№ з/п	Назва теми	Години	
		дфн	зфн
1	Становлення та розвиток дистанційної освіти в Україні	2	
2	Положення про дистанційне навчання	2	
3	Психологічне обґрунтування дистанційної освіти	2	2
4	Контроль у дистанційному навчанні	2	
5	Організація дистанційного навчання	2	
6	Характеристика платформи дистанційного навчання Moodle	2	
7	Технологія проектування дистанційного курсу	2	2
8	Інструменти платформи Moodle. Додавання ресурсів	2	1
9	Розробка інтерактивних елементів курсу	2	1
10	Тестування в системі Moodle	2	2
	Разом	20	8

4.3. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Години	
		дфн	зфн
1	Теоретико-методологічні засади дистанційної освіти	8	11
2	Дистанційне навчання як педагогічна система	16	30
3	Технологія проектування та розробки дистанційного курсу	15	15
4	Технологія створення дистанційного курсу на платформі дистанційного навчання Moodle	21	18
5	Екзамен	30	30
	Разом	90	104

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерії оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти, затверджені в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет» (для оцінювання іспиту): «**відмінно**» (90-100 балів) – здобувач демонструє високий рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, «**добре**» (75-89 балів) – здобувач виявляє достатній рівень досягнення запланованих результатів вивчення навчальної дисципліни, «**задовільно**» (60-74 балів) – наявний рівень мінімально достатніх знань, «**незадовільно**» (26-59 балів) – недостатній рівень наявних результатів навчання, «**неприйнятно**» (0-25 балів) – результати навчання відсутні.

Оцінювання результатів навчання здійснюється під час проведення всіх видів занять і самостійної роботи.

Оцінювання результатів навчання здобувачів у процесі лекції виставляється за такими критеріями:

- присутність здобувача на лекції, складання її конспекту й активна участь у процесі лекції.

Оцінювання результатів навчання здобувачів у процесі практичного заняття виставляється за такими критеріями:

- під час опитувань – за повну та ґрунтовну відповідь на задане запитання з теми заняття;

- у процесі виконання ситуаційних вправ і завдань – за запропонований правильний алгоритм (послідовність) виконання завдання; за знання теоретичних основ проблеми, порушеної в завданні.

Оцінювання розроблених проєктів, рефератів, презентацій за визначеними темами виставляється відповідно до критеріїв:

- за повноту та використання сучасних концепцій і джерел інформації (крім лекційного конспекту має бути ще не менше трьох джерел інформації);

- за оформлення роботи згідно з вимогами і наявність посилань на літературні та інтернет джерела;

- за наявність змістовних висновків;

- за глибокі знання навчального матеріалу, що містяться в основних і додаткових рекомендованих літературних джерелах.

Унаслідок виявлення невідповідності результатів навчання окремим критеріям із тієї чи іншої форми контролю знань кількість балів, що виставляється здобувачеві, може бути знижена:

- за неповну відповідь;

- за кожен неправильну відповідь;

- за невчасне виконання завдання;

- за недостовірність поданої інформації;

- за недостатнє розкриття теми;

- за відсутність посилань на інтернет і літературні джерела.

Критерії оцінювання різних видів навчальної діяльності прописані у кожному завданні.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: завдання для вхідного, поточного та підсумкового контролю, взаємоконтролю (взаємооцінювання), самоконтролю (рефлексія, самооцінювання), тестового контролю, усного, письмового опитування, оцінювання самостійної роботи (наукове повідомлення, доповідь, мультимедійна презентація, проєкт дистанційного курсу), семестровий екзамен.

Питання до іспиту з дисципліни

«Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»

1. Генеза розвитку дистанційної освіти

2. Дистанційна освіта. Дистанційна форма навчання. Гібридна форма навчання

3. Сучасність і актуальність впровадження і використання E-learning у вітчизняних і закордонних закладах освіти
4. Історія розвитку дистанційної освіти
5. Визначення та сутнісні ознаки дистанційної освіти і дистанційного навчання
6. Становлення та розвиток дистанційної освіти в Україні
7. Нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти
8. Положення про дистанційне навчання
9. Дидактичні засади організації дистанційного навчання
10. Психологічне обґрунтування дистанційної освіти
11. Система та процес дистанційного навчання
12. Поняття три-суб'єктної дидактики
13. Принципи дистанційного навчання
14. Мотивація у дистанційному навчанні
15. Спілкування та зворотний зв'язок у дистанційному навчанні
16. Викладач та його роль у дистанційному навчанні
17. Розвивальний потенціал дистанційного навчання
18. Контроль у дистанційному навчанні
19. Організація дистанційного навчання
20. Основні види та призначення платформ дистанційного навчання
21. Характеристика платформи дистанційного навчання Moodle
22. Технологія проектування дистанційного курсу
23. Інструменти платформи Moodle. Додавання ресурсів
24. Структура дистанційного курсу
25. Вимоги до дистанційного курсу
26. Презентація дистанційного курсу
27. Організаційна структура курсу
28. Інформаційні ресурси дистанційного курсу
29. Електронні освітні ресурси
30. Проектування змісту дистанційного курсу
31. Види електронних освітніх ресурсів
32. Дизайн дистанційного курсу
33. Принципи дизайну курсу

34. Роль ілюстрації у дистанційному курсі
35. Мультимедіа та інтерактивні модулі дистанційного курсу
36. Розробка інтерактивних елементів курсу
37. Рівні викладання тексту
38. Згортання та розгортання тексту
39. Тестування в системі Moodle
40. Дистанційні технології навчання
41. Дистанційні форми навчання
42. Зміст дистанційного навчання
43. Принципи реалізації дистанційного навчання
44. Поняття три-суб'єктної дидактики
45. Принципи дистанційного навчання
46. Мотивація у дистанційному навчанні
47. Спілкування та зворотний зв'язок у дистанційному навчанні
48. Викладач та його роль у дистанційному навчанні
49. Організація контролю у дистанційному навчанні
50. Тестовий контроль знань
51. Форми тестових завдань
52. Методичні матеріали з написання тестових завдань
53. Вимоги щодо використання тестових завдань
54. Роль контролю у дистанційному навчанні
55. Оцінювання у дистанційному навчанні

7. Рекомендована література

Основна

1. Розробка електронних курсів у науках про навколишнє середовище: Навчально-методичний посібник / Ю.В. Холін, Г.В. Тітенко, Н.В. Максименко, А.Н. Некос, К.Б. Уткіна, В.Г. Левчук. ХНУ ім. В. Н. Каразіна. Одеса: НУ «ОМА», 2017. 75 с.

2. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О.В. Базелюк, О.М. Спірін, Л.М. Петренко, А.А. Каленський та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с. URL: <https://cutt.ly/GfBwWm1>

Допоміжна

1. Кива Л., Пилипенко В., Сипченко О. Особливості впровадження дистанційного навчання у ВНЗ. *Гуманізація навчально-виховного процесу*: Зб. наук. праць. № 4 (84) [за заг. ред. проф. В. І. Сипченка]. Слов'янськ: ДДПУ, 2017. С. 45-57.

2. Методичні вказівки до вивчення навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти за освітньою програмою «Педагогіка вищої школи» спеціальності 011 «Освітні педагогічні науки» денної та заочної форми навчання / Уклад.: О. М. Сипченко. Краматорськ: Видавництво ЦТPI-«Друкарський дім», 2020. 71 с.

3. Прокопенко А.І., Підчасов Є.В., Москаленко В.В., Доценко С.О., Лебедева В.В. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів. Навч. посібн. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди; «Мітра», 2019. 81 с.

4. Спирін О.М., Колос К.Р. Технологія організації масового дистанційного навчання учнів в умовах карантину на базі платформи Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. 79(5), 29-58. URL: <https://cutt.ly/mlL5uUw>

8. Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Закон України «Про вищу освіту» від 24.07.2020 № 1556-VII. URL: <https://cutt.ly/SkZ9CAI>

2. Закон України «Про Національну програму інформатизації» від 07.06.2020 № 74/98-ВР. URL: <https://cutt.ly/club60U>

3. Закон України «Про інформацію» від 16.07.2020 № 2657-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12#Text>

4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні URL: <https://cutt.ly/5lun13c>

5. Положення про дистанційне навчання. Затверджене наказом МОН України №466 від 21.08.2015 № з0703-13. URL: <https://cutt.ly/Qlun6fD>

6. Положення про дистанційне навчання у ДДПУ «Донбаський державний педагогічний університет» від 28.08.2020 №1. URL: <https://cutt.ly/xlumiDS>

9. Посилання на дистанційний курс

<http://ddpu.edu.ua:9090/moodle/course/view.php?id=1617>

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНІ МАТЕРІАЛИ ДЛЯ ЛЕКЦІЙ ІЗ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ДИСТАНЦІЙНА ОСВІТА В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ» ОПОРНИЙ КОНСПЕКТ ЛЕКЦІЙ

Лекція 1. Генеза розвитку дистанційної освіти

Мета вивчення: представити здобувачам другого магістерського рівня вищої освіти теоретичні положення дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»; забезпечити розуміння теоретико-методологічних засад дистанційної освіти, ознайомити з основними принципами та моделями дистанційного навчання в освітній діяльності.

План лекції:

1. Історія становлення дистанційної освіти
2. Етапи розвитку дистанційної освіти
3. Моделі дистанційного навчання

Література:

1. Андреев О.О., Бугайчук К.Л., Каліненко Н.О., Колгагін О.Г., Кухаренко В.М., Люлькун Н.А., Ляхощька Л.Л., Сиротенко Н.Г., Твердохлебова Н.Є.. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання. За ред. О.О. Андреева, В.М. Кухаренка ХНАДУ, Харків: «Міськдрук», 2013. 212 с.

2. Биков В.Ю. Наукове забезпечення дистанційної професійної освіти: проблеми та напрями досліджень. *Професійна освіта : педагогіка і психологія*, видання. 2010.

3. Борзенко О.П. Особливості організації дистанційного навчання в Україні. *Науковий вісник Південноукраїнського національного педагогічного університету ім. К.Д. Ушинського*: зб. наук. праць. «Сучасні тенденції у педагогічній освіті і науці України та Ізраїлю : шляхи до інтеграції» Одеса, 2011. С. 13-20.

4. «Періоди розвитку дистанційного навчання». URL: http://ubgd.lviv.ua/ilias3/data/ilias376/lm_data/lm_1128/Theme%204.3.htm

5. Слюсаренко Н., Кохановська О. Основні підходи до класифікації моделей дистанційного навчання. *Обрії*, 2012. №1. С. 16-19

6. Council for Higher Education Accreditation (2001). Distance learning in higher education: CHEA update, 3 [Online]. URL: <http://www.chea.org/Commentary/distance-learning-3.cfm>

Ключові поняття: дистанційна освіта, етапи розвитку дистанційної освіти, моделі дистанційного навчання.

Питання 1. Історія становлення дистанційної освіти

Сьогодні тривають дискусії про те, де вперше з'явилося дистанційне навчання. Пріоритет у цій галузі оскаржують американський Національний технологічний університет і британський Відкритий університет.

Перші згадки про освітні курси на відстані з'явилися 1728 року, що стосувались бостонських уроків поштою. Існує й інша думка, що саме у Великобританії з'явився перший досвід використання дистанційної освіти 1836 року. Згодом така форма навчання була доповнена використанням інформаційних технологій відповідно до того, коли вони починали використовуватись у життєдіяльності суспільства: радіо в 1930-х р., телебаченням у 1950-х рр., а також мультимедіа у 1960-х рр. Їх особливістю є односторонній зв'язок між студентом, викладачем, закладом освіти та навчальними матеріалами.

Історичний розвиток дистанційної освіти (Distance learning) розпочався у 1840 році, коли англійський вчитель Ісаак Пітман (Isaac Pitman) запропонував навчати студентів своєї країни стенографії за допомогою поштових відправлень і став, таким чином, автором першого курсу дистанційного навчання.

Повноцінно отримати вищу освіту на відстані стало можливим 1858 року у Лондонському університеті, коли кандидатам зі всього світу, незалежно від того, де і яким чином вони здобували освіту, було дозволено складання іспитів для отримання академічних ступенів бакалавра та магістра всіх спеціальностей (окрім медицини). В університеті велись професійні курси та курси з підготовки до вступних іспитів до нього.

Трохи пізніше, у 70-тих роках XIX століття викладач Берлінського університету Ч. Туссен і член Берлінської організації сучасних мов Г.Лангеншейдт використовували поштовий зв'язок для розсилки учням контрольних робіт і навчальних матеріалів. Це були перші використання технології дистанційного навчання на рівні приватних ініціатив окремих викладачів.

Розвиток залізничного транспорту спонукав створення в 1874 році в штаті Іллінойс програми університетського навчання, а згодом подібна програма була запроваджена в університеті Квін у канадському штаті Онтаріо (м. Кінгстон). У Пенсільванії щоденна газета під назвою «Colliery Engineer» стала публікувати навчальні матеріали, спрямовані на поліпшення техніки гірських розробок і запобігання нещасним випадкам у копальнях, на основі яких був розроблений самостійний курс. Так було створено модель для програм навчання поштою з різних предметів. Така ситуація спричинила концентрацію освітнього процесу на відкритому і гнучкому безперервному навчанні (ВБГН; Lifelong Open and Flexible learning, LOF).

Офіційний статус дана форма навчання набула лише в 1891 р. в США, коли при Чиказькому університеті відомий педагог Вільям Рейні Харпер (William Rainey Harper) заснував перший університетський відділ дистанційного навчання, почавши експериментувати з позакласним викладанням у Баптистській теологічній семінарії. Трохи згодом, у 1906

році, навчання поштою було запроваджено в університеті штату Вісконсін (University of Wisconsin).

У 1911 році дистанційне навчання з'явилося в Австралії, коли почали свою роботу курси університетського рівня в Квінслендському університеті в Брісбені. Перший каталог фільмів-інструкцій з'явився у 1910 р., медіа-інструкції були введені до багатьох освітніх програм до 1920 р. у вигляді слайдів і кіно. У 1932 р. державний університет штату Айова почав експериментувати з передачею навчальних курсів студентам на відстані. Досвід переймається іншими університетами, а на початку XX століття дана форма навчання поширюється в Росії.

У 60-х XX століття у Великобританії розпочав свою роботу Відкритий університет, який став першим у світі закладом вищої освіти, що використовував виключно дистанційну форму прийому-передачі знань. Дистанційна освіта залишалася однобічною, але завдяки очним консультаціям, переписці та короткостроковим курсам стала можливою взаємодія обох сторін навчання.

На Заході на 50-60-ті роки XX ст. припадають перші експерименти в галузі комп'ютерного навчання з використанням, в основному, тьюторських і тренувальних програм. У 1960 р. почались роботи з проекту PLATO в університеті Іллінойсу (США), а в 1963 р. – з проекту університету Стенфорда за фінансової підтримки фонду Карнегі та департаменту освіти США. Міні-комп'ютер PDP-8 сприяв об'єднанню декількох тисяч терміналів з каталогом уроків та дисциплін. Фірма IBM у 1966 р. запровадила постачання першої комп'ютерної системи IBM-1500 для автоматизованого навчання, згодом починається комп'ютеризація шкіл Нью-Йорка. Основою для розробки навчальних планів служили матеріали проекту університету Стенфорда.

Дослідження питань з розвитку комп'ютеризації освіти починають набирати обертів, зокрема в 1981 р. у США створено низку науково-дослідних програм, які стосуються проблем їхнього впровадження та оцінювання, використання телекомунікацій. У 1988 р. відповідно до рішення Конгресу США використання нових технологій у заочному та дистанційному навчанні заохочується з метою попередження відсіву тих, хто навчається.

Через популярність навчання на відстані в 1987 році була створена Європейська асоціація університетів дистанційного навчання (ЕАУДН, European Association of Distance Teaching Universities, EADTU), у складі якої сьогодні 22 члени з 20 країн. Серед них переважають відкриті університети і національні асоціації, основною функцією яких є заочне навчання цільових груп за допомогою методів дистанційного навчання, а також асоціації університетів, у яких більшість студентів навчається на очній формі, однак існує можливість і заочного навчання.

Питання 2. Етапи розвитку дистанційної освіти

Сучасні зарубіжні джерела презентують численні варіанти класифікації етапів розвитку дистанційної освіти у США, основними критеріями визначення яких є: соціально-економічний розвиток держави, суспільний характер дистанційної освіти, її масовість, наявність та розвиток якісно нових інституційних та поза інституційних форм. Однак, згідно наших досліджень, більшість науковців пов'язують розвиток дистанційної освіти перш за все із генерацією інформаційних та комунікаційних технологій. Відповідним даного контексту є дослідження провідного американського теоретика Гаррісона (Garrison), який у співпраці із канадським колегою Ніппером (Nipper) виділив три етапи та визначив їх як «покоління дистанційної освіти». Наведемо характерні особливості кожного із етапів.

Домінуючими технологіями першого покоління дистанційної освіти, згідно із поглядами авторів, були друковані матеріали, що надсилалися завдяки ресурсам пошти. Така система навчання мала місце на початку XIX століття і передбачала листування, як засіб комунікації, між учасниками навчального процесу. Тобто, студенти забезпечувалися необхідними матеріалами (посібники, додаткова література, методичні вказівки) і повинні були надсилати свої роботи «віддаленим» викладачам для перевірки та оцінювання. Паралельно із друкованими матеріалами в організацію «навчання на відстані» впроваджуються нові технології, як радіо (1920-ті роки) та телебачення (1950-ті роки).

Наступне покоління дистанційної освіти пов'язане із заснуванням Відкритого Університету Великої Британії (1969 р.). Особливістю даного етапу є широкомасштабне застосування мультимедійного підходу у процесі навчання. Саме Відкритий Університет став піонером як у розробці якісних матеріалів для дистанційного навчання, зокрема, так і у використанні комплексного підходу до навчального процесу, який передбачав наявність односторонньої та двосторонньої комунікації між студентом і викладачем.

Провідною рисою третього покоління, хронологічні рамки якого становлять 1980-ті роки є розвиток інтерактивних, електронних технологій, що сприяли «комп'ютеризації» дистанційної освіти. Використання комп'ютерних мереж збагатило освітній процес новим типом комунікації – студент-студент і новими каналами зв'язку – аудіо та відео конференції, електронна пошта, дискусійні форуми, тощо.

Відповідно до генерації інформаційно-комунікаційних технологій, американський теоретик Дж. Тейлор (G.Taylor) у своєму дослідженні наголошує на наявності четвертого етапу у розвитку дистанційної освіти. Даний період охоплює 1990-ті роки та характеризується появою і активним впровадженням навчального процесу технології WorldWideWeb, яка

дозволяє досягти швидкого і зручного зв'язку з інформаційною базою даних.

Дослідження свідчать, що найбільш повна характеристика історії розвитку дистанційної освіти у США подана у роботі американських теоретиків Ю. Демірея (Urgan Demiray) та Е. Ісмана (Aytekin Isman) «Історія дистанційної освіти» (History of Distance education). Спираючись у своєму дослідженні на праці таких науковців, як О. МакКензі (O.MacKenzie), Крістенсен (L.Christensen), МакІсаак (McIsaac), МакКонегі (McConegy), Гунавардена (Gunawardena), Глаттер (Glatter) та інші, вище зазначеними дослідниками було визначено п'ять етапів розвитку дистанційної освіти:

- етап докореспондентського навчання (before correspondence study);
- етап кореспондентського навчання (correspondence education);
- етап односторонньої комунікації (one-way communication);
- етап двосторонньої аудіо та відео комунікації (two-way audio and video communication);
- етап інтерактивних комп'ютерних телекомунікаційних мереж (interactive computer system).

Згідно із дослідженням Діна (Dean), характерною рисою етапу докореспондентського навчання, хронологічні рамки якого становлять першу половину XVIII століття (1720-ті роки), є відсутність візуального (face-to-face) та комунікативного (voice-to-voice) контакту між учасниками навчання. Головним джерелом навчання на даному етапі розвитку дистанційної освіти були об'яви та оголошення у газетах з метою освіченості населення.

Як свідчать результати досліджень О.МакКензі (O.MacKenzie), Л.Крістенсена (L.Christensen) та Г.Рігбі (H.Rigby), століттям пізніше на території Північної Америки із ініціативи освітніх діячів приватних осіб починають зароджуватися різноманітні навчальні товариства та організації дистанційного навчання. Одними із перших навчальних закладів дистанційної освіти у зазначений історичний період були «кореспондентські школи».

У своїй класифікації Ю.Демірей та Е.Ісман визначають таку форму дистанційної освіти як етап кореспондентського навчання.

Слід відмітити, що аналогічне визначення етапу розвитку цієї ранньої форми дистанційного навчання, що виникло в сегменті додаткової освіти у 1890 році, є представлене у класифікації провідних американських науковців М.Мура та Дж.Кірслі. Аналіз даного періоду у роботі науковців «Путівник по вивченню дистанційної освіти: системний огляд» («Study Guide for Distance Education: a System View») доводить, що базовими елементами навчання та викладання були друковані матеріали і пошта. Проте, у зв'язку із реалізацією цієї форми навчання університетами та коледжами, її термінологічним визначенням стає термін «незалежне

навчання». Згідно із міркуваннями науковців, основу процесу незалежного навчання становить самостійна робота студентів, щодо оволодіння навчальним матеріалом та індивідуалізований підхід з боку викладача до кожного студента.

Наступна віха у аналізованій нами класифікації пов'язана із застосуванням інноваційних технологій у методиці дистанційного навчання. Цими інноваціями явилися радіо та телебачення, активне використання яких у процесі навчання зумовило визначення цього етапу як трансляційного періоду односторонньої комунікації.

Кінець 1960-их – початок 1990-их років становлять якісно новий етап у розвитку дистанційної освіти у США та визначається Ю. Демірейем і Е. Ісманом як період двобічної комунікації. Характерною рисою цього етапу, хронологічні рамки якого становлять досить значний проміжок часу, є широке використання в організації дистанційного навчання радіо, телебачення, телефону, вдосконалення техніки аудіо та відео запису, поява кабельного та супутникового телебачення. На основі цих пристроїв в процесі дистанційного навчання з'являється можливість двобічної комунікації, що передбачає голосовий (voice-to-voice) та візуальний (face-to-face) контакт між суб'єктами освітнього процесу.

На протилежності класифікації Демірейя та Османа, даний проміжок часу (кінець 1960 – перша половина 1990 рр.) представлений у роботі М. Мура та Дж. Кірслі двома етапами: етап відкритих університетів (кінець 1960 років) та етап телеконференцій і консорціумів (початок 1980 років).

Таким чином, на основі аналізу наявної літератури можна констатувати, що в своєму розвитку технологія дистанційної освіти пройшла кілька етапів. Перший етап – взаємодія, організується за схемою педагог – учень (декілька учнів). Види зв'язку між викладачем і учнем(и) нечисленні: пошта, телефон, комп'ютер. На даному етапі кількість фахівців невелика і всі компоненти забезпечення ДО автономні і незалежні один від одного, відсутня системність і комплексність в застосуванні засобів дистанційного навчання. Другий етап – взаємодія, організується за схемою педагог – безліч учнів. Його оформлення відбулося завдяки організації в процесі ДО одностороннього зв'язку. Види зв'язку між навчальним і учнем розширюються за рахунок відео та аудіокасет, комп'ютерних програм, супутникового телебачення та інших засобів. Третій етап характеризується появою на початку 80-х рр. ХХ століття Інтернету і зростанням його популярності. Він надав новий імпульс розвитку дистанційного навчання, сприяючи перетворенню зв'язку і системи обміну знаннями у загальні. Число користувачів стрімко зростає і зараз досягає більше 100 мільйонів людей. Четвертий етап характеризується комплексним використанням засобів доставки інформації: інтеграції радіо, телефону, комп'ютерних мереж, супутникового і кабельного відеозв'язку.

Питання 3. Моделі дистанційного навчання

У даний час в світі здобуття освіти за технологією ДО базується на ряді моделей. У науковій літературі існує чимало спроб класифікації нині існуючих моделей, зокрема, Є. С. Полат виділяє шість:

- за типом екстернату з орієнтацією на шкільні і вузівські екзаменаційні вимоги для учнів і студентів, які з тих чи інших причин не в змозі відвідувати очні навчальні заклади;
- на базі одного університету, коли студенти навчаються на відстані на основі ІКТ;
- на основі співробітництва декількох вузів, коли вузи спільно створюють програми навчання, що робить їх більш якісними і менш дорогими;
- у спеціалізованих освітніх установах, створених виключно в цілях заочного навчання та орієнтованих на розробку мультимедійних курсів;
- із застосуванням автономних навчальних систем, в рамках яких навчання здійснюється за допомогою телебачення, радіо, комп'ютера;
- неформальне навчання на основі інтегрованих мультимедійних програм, орієнтоване на навчання дорослих, з якихось причин не отримали шкільну освіту.

Ще одна класифікація згаданих вище моделей була запропонована Р. Тайнінгой і І. Сейненом в 1995 р.:

- консультативна – передбачає регулярне відвідування студентом навчального (консультативного) центру, де він зустрічається з викладачем, отримуючи від нього необхідну допомогу і роз'яснення;
- кореспондентська припускає процес постійного обміну між тьютором і студентом навчальними матеріалами, домашніми завданнями, здійснюється без особистого контакту поштою та іншими каналами зв'язку (факс, телефон, комп'ютерні мережі);
- регульованого самонавчання -припускає велику самостійність студента, що володіє свободою вибору часу і міста навчання, дати вивчення курсу, складання іспиту.

Класифікація, наведена в монографії Т.П. Вороніної, В.П. Кашицина, О.П. Молчанової «Освіта в епоху НІТ», передбачає чотири моделі: традиційне заочне, відкрита телеосвіта, віртуальні класи і віртуальні університети.

О. Андреев у монографії «Дидактичні основи дистанційного навчання» виділяє п'ять моделей організації освітнього процесу. У якості критерію класифікації він взяв засоби доставки і представлення навчальних матеріалів.

Перша модель представлена кейс-технологіями. Студент отримує від тьютора комплект навчальних матеріалів, основу якого складають друковані посібники, доповнені аудіо і відеоматеріалами, комп'ютерними програмами на CD дисках. Процес навчання включає в себе самостійне

вивчення навчального матеріалу під керівництвом тьютора і виконання контрольних завдань. Передбачається проведення вступних занять, семінарів, зустрічей з тьютором для консультацій. У період навчання студент може консультуватися з викладачем по телефону та іншим засобом зв'язку. Іспити проводяться очно в усній або письмовій формі.

Друга модель передбачає кореспондентське навчання. Студент отримує навчальні матеріали, до нього прикріплюється викладач, однак очні контакти не передбачаються. В основі цієї моделі покладений процес постійного обміну між викладачем і студентом навчальними матеріалами та виконаними завданнями. Підсумкова атестація може проводитися очно або без реальної присутності студента.

Третя модель називається радіотелевізійною, оскільки процес навчання ґрунтується на широкому використанні телебачення і радіо.

Четверта модель передбачає навчання в мережевому режимі, оскільки базується на використанні мережі Інтернет. Знайшовши інформацію про навчальний заклад і порядок навчання на сайті сервера навчального закладу, бажаючий навчатися оформляє і відправляє всі необхідні документи в електронному вигляді. Після оплати курсу він отримує пароль і доступ до навчальної інформації, координати тьютора для індивідуальних консультацій і здачі проміжних тестів.

П'ята модель отримала назву мобільної технології, так як означає використання студентом в процесі дистанційного навчання мобільного персонального портативного комп'ютера. У даний час за ступенем поширення в Україні перше місце займає модель кейс-технологій. Останнім часом намітилася тенденція активного впровадження моделі мережевого навчання.

У науковій літературі існує безліч підходів до класифікації моделей реалізації технології дистанційного навчання, які існують у світовій освітній практиці. Наявність різноманітних класифікацій пояснюється відмінністю вихідних установок авторів, вихідних критеріїв, покладених ними в основу класифікацій

Лекція 2. Нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти

Мета вивчення: представити нормативно-правове забезпечення дистанційної освіти; проаналізувати зміст законодавчих документів; залучити здобувачів до творчого дослідництва та критичного осмислення сучасного стану дистанційної освіти України; розширювати науковий світогляд здобувачів, формувати в них прагнення до систематичного підвищення професійної майстерності.

План лекцій:

1. Нормативне і правове забезпечення системи дистанційної освіти в Україні

2. Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання

Література:

1. Закон України «Про вищу освіту» №1556-VII від 01.07.2014р. *Відомості Верховної Ради України* (ВВР). 2014. №37–38. С.16–27. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>

2. Закон України «Про Національну програму інформатизації». URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/74/98-%D0%B2%D1%80#Text>

3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні. URL: <http://www.osvita.org.ua/distance/pravo/00.html>

4. Кронівець Т. М. Правове регулювання дистанційної освіти в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку. *Правова інформатика*. 2013. № 2 (38). С. 19–24.

5. Кухаренко В.М. Про систему дистанційного навчання у відкритому дистанційному курсі. *Інформаційні технології в освіті*. 2012. Вип. 11. С. 32–42.

6. Петухова Л.Є., Осипова Н.В. Електронна система підтримки нормативно-правової бази дистанційної системи навчання. *Інформаційні технології в освіті*. 2010. Вип. 7. С.12–18.

7. Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.04 №40 URL: <http://www.gdo.kiev.ua/files/db.php?st=1078&god=2004>

8. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України № 466 від 25. 04. 2013 р. К., 2013. 1с.

9. Шуневич Б.І. Розвиток нормативно-правової бази дистанційного навчання в Україні та за рубежом. URL: http://www.nbu.gov.ua/old_jrn/Soc_Gum/Vldubzh/2008_2/pdfformat/2.pdf

Ключові поняття: нормативне і правове забезпечення, система дистанційної освіти, дистанційна форма навчання

Питання 1. Нормативне і правове забезпечення системи дистанційної освіти в Україні

Сучасний рівень розвитку інформаційних та комунікаційних технологій (ІКТ), надаючи небачений динамізм розвитку суспільства, створює реальні передумови для формування глобальної системи дистанційної освіти, відкритого інформаційного середовища без кордонів з можливістю вільного поширення знань та інформації, які виходять за межі державних кордонів і національних контекстів. У зв'язку з цим розвиваються нові технології навчання, серед яких особливе місце займає дистанційне навчання, що в сукупності з іншими чинниками сприяє виникненню і широкому розповсюдженню нової форми отримання освіти – дистанційної.

Система дистанційної освіти сприяє створенню мобільного освітнього середовища і є однією з найперспективніших форм освіти всіх верств населення, формою експорту української освіти, що зміцнює конкурентоздатність і національну безпеку країни. Дистанційна освіта (ДО) дає змогу адекватно і гнучко реагувати на потреби суспільства, реалізувати конституційну норму доступності освіти, забезпечити широкий доступ до отримання освіти, зокрема для тих, кому за низкою причин неприйнятні традиційні форми навчання, а також вирішити проблему значного розширення контингенту населення з вищою та додатковою професійною освітою.

Питання дистанційної освіти в нашій країні стали обговорюватись і знаходити своє відображення в документах, пов'язаних з проблемами інформатизації ще в 90-х роках минулого століття (Указ Президента України «Про державну політику інформатизації України» (1993 р.), Постанова Кабінету Міністрів України «Питання інформатизації» (1994 р.)). Протягом 1994-1998 рр. за підтримки Міністерства освіти та Національної Академії наук України створено низку наказів і рішень, проведено комплекс заходів, тематика яких пов'язана з проблемами функціонування системи дистанційної освіти в Україні та за її межами. Так, 20 червня 1997 р. створено Асоціацію користувачів телекомунікаційною мережею закладів освіти і науки України, більше відомої під назвою «УРАН» (Ukrainian Research and Academic Network (URAN)).

Важливою подією в розвитку нормативно-правового забезпечення системи дистанційної освіти на основі ІКТ була розробка на законодавчому рівні першої Концепції розвитку дистанційної освіти в Україні, затвердженої Міністром освіти і науки України в грудні 2000 р. І хоча ця перша спроба за короткий історичний період врегулювати дистанційну освіту в країні на основі застосування засобів ІКТ призвела до реалізації лише початкового задуму (робочий етап повного розгортання СДО намічався на 2004 р.), сам проєкт, маючи досить глибоке теоретичне опрацювання, зберіг цінність основних положень до теперішнього часу.

У березні 2000 року створено Українську асоціацію дистанційної освіти (УАДО), до складу якої входили 9 закладів освіти та інших організацій. Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут» запропонував Меморандум про створення інформаційної освітньої мережі «Українська дистанційна освіта». Наступним кроком у легалізації та затвердженні на законодавчому рівні ДО було прийняття в лютому 2001 року наказу Міністерства освіти і науки України «Про створення Координаційної ради Міністерства освіти і науки України з питань дистанційної освіти» та відкриття Українського центру дистанційної освіти (УЦДО).

Поштовхом до розгортання конструктивної роботи щодо створення правового забезпечення ДО стало затвердження Закону України «Про вищу освіту» 2002 р., у якому вказано, що поряд із заочною формою офіційно дозволяється впроваджувати дистанційну форму освіти в Україні. Згодом, прийнято Постанову Кабінетів Міністрів «Про затвердження Програми розвитку системи дистанційного навчання», в якій окреслено основні завдання Програми, пріоритетними серед яких було науково-методичне, кадрове, економічне, нормативно-правове та фінансове забезпечення СДО.

Поява Закону – важливий, але завершальний етап процесу впровадження технологій ДО. Для того, щоб положення Закону втілювались у життя, потрібна чимала кількість підзаконних, відомчих актів, що конкретизують права та обов'язки всіх учасників процесу впровадження нових освітніх технологій у вищій школі. Одним із перших в їх числі стало затвердження Міністерством освіти і науки України у 2004-2005 рр. «Положення про дистанційне навчання» та оновлення документу «Про створення Координаційної ради з розвитку системи дистанційного навчання при Міністерстві освіти і науки».

За ухваленням Закону «Про вищу освіту» Кабінет Міністрів України видав Постанову про затвердження Державної програми «Інформаційні та комунікаційні технології в освіті і науці на 2006-2010 роки» №1153 від 07.12.2005р., в якій затверджено план щодо розробки нормативно-правових актів, необхідних для реалізації цього Закону та методик застосування дистанційних освітніх технологій. У цьому нормативному документі вказується, що «основними дистанційними освітніми технологіями є кейсова технологія, інтернет-технологія, телекомунікаційна технологія, а також допускається поєднання основних видів технологій». Було визначено, що «освітня установа може реалізувати одну або кілька освітніх програм з використанням у частковому чи повному обсязі дистанційного навчання». У цьому нормативному документі наголошується, що «в організації дистанційного навчання вести облік результатів навчального процесу і внутрішнє діловодство доцільно в електронному вигляді».

Методологічні аспекти організації дистанційного навчання знайшли відображення в проєкті «Ліцензійних умов надання освітніх послуг у сфері вищої освіти за дистанційною формою навчання» та проєкті «Програма розвитку дистанційної освіти на 2008-2013 роки». Полеміка з питань впровадження технологій ДО і корекції законодавчої бази на початку поточного століття велася близько 10 років. Існувало кілька точок зору з питання готовності чинного законодавства до переходу на нові освітні технології в державному масштабі. Думки одних експертів зводилися до того, що заклади освіти повинні самостійно вирішувати питання впровадження дистанційної освіти у ЗВО. Інші експерти висловлювалися

за введення суворої регламентації дистанційного навчання. Прихильники запровадження стандартів спиралися на результати експерименту, що проводився у вищій школі. Тривалий час полемічним було питання – чи є дистанційне навчання новою формою навчання або технологією навчання в уже існуючих формах?

Будучи одним з авторів робочих матеріалів за розділом Програми розвитку дистанційної освіти на 2008-2013 роки, а також членом робочої групи з розробки переліку галузевих стандартів, Б.Шуневич пропонує своє бачення процесу формування структури галузевих технологічних стандартів, яка охоплює 5 блоків: 1) загально-системні положення; 2) вимоги до електронних навчально-методичних компонентів системи; 3) технологічні вимоги до інформаційно-технічних компонентів системи; 4) вимоги до організації навчального процесу; 5) створення галузевої системи сертифікації та моніторингу якості.

На багато проблемних питань, які сформувались у полемічних суперечках щодо дистанційного навчання, відповідь дав Наказ МОН України від 25.04.2013 р. №466 «Про затвердження Положення про дистанційне навчання». Згідно з цим наказом дистанційні освітні технології (ДОТ) розглядаються як освітні технології, реалізовані в основному із застосуванням інформаційних і телекомунікаційних технологій при опосередкованій (на відстані) і (або) не повністю опосередкованій взаємодії студента і викладача. Метою використання ДОТ освітніми установами є надання їм можливості освоєння освітніх програм безпосередньо за місцем проживання студента або його тимчасового перебування (знаходження). Водночас у п. 1.2. цього наказу дистанційне навчання розглядається як індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності особистості, який відбувається за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу в спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій.

Нині у світі найчастіше вживається поняття «відкрите дистанційне навчання». Це уточнення пов'язане з широким розвитком інформатизації суспільства. Зокрема, основу освітнього процесу у відкритій освіті становить цілеспрямована, контрольована, інтенсивна самостійна робота здобувача, який може навчатись у зручному для себе місці, за індивідуальним розкладом, маючи індивідуальний комплект спеціальних засобів навчання і погоджену можливість контакту з викладачем за допомогою телефона, факсом, електронною або звичайною поштою, а також особистого контакту. У контексті побудови інформаційного суспільства процес реформування системи дистанційної освіти знайшов своє нормативне закріплення в Законі України № 1556-VII від 01.07.2014 р. «Про вищу освіту». У пояснювальній записці Закону зазначалося, що під

час реалізації освітніх програм, незалежно від форм одержання освіти, можуть застосовуватися дистанційне навчання та дистанційні освітні технології. У Законі також роз'яснюється процедура ліцензування закладів, які застосовують дистанційні технології в системі освіти. Так, електронне навчання розглядається як організація освітнього процесу із застосуванням інформації, яка міститься в базах даних для реалізації освітніх програм з використанням інформаційних технологій, технічних засобів, а також інформаційно-телекомунікаційних мереж, що забезпечують передачу зазначеної інформації за допомогою ліній зв'язку та взаємодію учасників освітнього процесу».

Перші кроки в розвитку нормативно-правого регулювання для впровадження дистанційних технологій у навчальний процес закладів вищої освіти України зроблені. За роки використання дистанційних освітніх технологій накопичений науково-методичний, кадровий та виробничий потенціал, інформаційні ресурси та технології, існує телекомунікаційна інфраструктура. Сьогодні нормативно-правова база дистанційної освіти та дистанційного навчання охоплює більше 400 нормативних правових актів: міжнародних (конвенції, декларації, угоди) та вітчизняних (Конституція України, закони, укази Президента України, постанови і розпорядження Уряду, накази, розпорядження, інструктивні листи, рекомендації, програми галузевих міністерств і відомств). Їхній аналіз показав, що, незважаючи на значну кількість документів, чинна нормативно-правова база системи дистанційної освіти не має чіткої систематизованості та не відповідає вимогам для ефективного розвитку системи дистанційної освіти.

Питання 2. Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання

Навчальний процес дистанційного навчання у ЗВО організовується на підставі навчальних планів, що розроблені на основі галузевих стандартів вищої освіти, за умови виконання вимог до всіх елементів технологій дистанційного навчання.

Навчальний процес за дистанційною формою у ЗВО здійснюється у таких формах:

- навчальні заняття;
- виконання проектних завдань;
- практична підготовка;
- контрольні заходи.

Основними видами навчальних занять при дистанційному навчанні у ЗВО є: самостійне вивчення навчального матеріалу дистанційного курсу, лекція, консультація, семінар, дискусія, практичне заняття, лабораторне заняття.

Самостійне вивчення передбачає використання навчальних матеріалів дистанційних курсів, які студенти одержують через Інтернет (корпоративну мережу) та/або на магнітному носії (CD-ROM).

Вимоги щодо самостійного вивчення навчального матеріалу конкретної дисципліни визначаються навчальною програмою дисципліни, методичними вказівками, інструкціями і завданнями, що містяться у дистанційному курсі.

Лекція – один із видів навчального заняття у дистанційному навчанні, на якому студенти отримують аудіовізуальну інформацію лекційного матеріалу через засоби телекомунікаційного зв'язку як у синхронному режимі, коли студенти можуть отримувати інформацію від лектора і ставити йому запитання у реальному вимірі часу, так і в асинхронному, коли студенти отримують аудіовізуальний запис лекційного матеріалу.

Консультація – це елемент навчального процесу, за яким студенти дистанційно отримують відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування.

Семинар – це навчальне заняття, що заплановане програмою навчання, під час якого відбувається обговорення вивченої теми, до якого студенти готують тези виступів на підставі виконаних завдань.

Дискусія – це навчальне заняття, проведення якого визначається викладачем у зв'язку з необхідністю вирішення поточної проблеми, що виникла у студентів у ході навчання, шляхом обговорення її студентами з викладачем та між собою.

Семинар і дискусія проводяться дистанційно у синхронному режимі (в реальному часі) з використанням телекомунікаційної мережі.

Практичне заняття – це навчальне заняття, під час якого відбувається детальний розгляд студентами окремих теоретичних положень навчальної дисципліни та формуються вміння і навички їхнього практичного застосування шляхом індивідуального виконання ними завдань, що сформульовані у дистанційному курсі.

Практичні заняття виконуються дистанційно, результати надсилаються викладачеві електронною поштою.

Лабораторне заняття – форма навчального заняття, яке передбачає, що студенти особисто проводять натурні або імітаційні експерименти чи досліди з метою практичного підтвердження окремих теоретичних положень конкретної навчальної дисципліни, набувають практичних навичок роботи з лабораторним устаткуванням, обладнанням, вимірювальною апаратурою, обчислювальною технікою, методикою експериментальних досліджень у конкретній предметній галузі.

Лабораторні заняття в залежності від напрямку (спеціальності) підготовки, рівня матеріально-технічної оснащеності реальних

лабораторій, можливостей створення і використання віртуальних лабораторій можуть провадитись у формі одного з таких варіантів:

- очно у спеціально обладнаних навчальних лабораторіях;
- дистанційно з використанням відповідних моделювальних програм (емуляторів), віртуальних лабораторій;
- за змішаною формою (частина - а першим, а частина – за другим варіантами).

Перелік дисциплін, за якими не допускається дистанційне виконання лабораторних робіт, визначає ЗВО.

Виконання проєктних завдань у дистанційному навчанні передбачає розроблення курсових та дипломного проєктів (робіт), які виконуються студентами самостійно з наданням можливості консультування з керівниками проєктів та консультантами через електронну пошту або очно.

Проєкти (роботи) оформлюються студентами на паперовому носії та в електронному вигляді, надсилаються до навчального закладу поштою і електронною поштою або подаються особисто, де розглядаються у встановленому порядку.

Захист проєктів (робіт) відбувається очно (а у разі створення правових і організаційних умов та інформаційно-технологічних засобів, що забезпечують гарантований рівень аутентифікації студентів, – дистанційно) перед відповідними комісіями за участю керівника проєкту.

Проєкти (роботи) зберігаються у спеціальних архівах на паперовому носії та в електронній формі на магнітному носії (на дискетах чи CD-ROM) протягом визначеного терміну: курсові – протягом 1 року, дипломні – 5 років.

Практична підготовка студентів здійснюється у формі реальної професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом ЗВО. Здобувачі дистанційної форми навчання, які працюють за обраним у ЗВО фахом, звільняються від проходження практичної підготовки.

Контрольні заходи у студентів дистанційної форми навчання передбачають самоконтроль, вхідний, поточний, рубіжний та підсумковий контроль. Самоконтроль є первинною формою контролю знань студентів, який обов'язково забезпечується структурою та організацією будь-якого дистанційного курсу.

Професійно-практична підготовка здійснюється очно у вигляді виробничого навчання, виробничої, переддипломної (передвипускної) практики і проводиться у навчально-виробничих майстернях, на полігонах, тренажерах, автодромах, трактородромах, у навчально-виробничих підрозділах, навчальних господарствах, а також на робочих місцях на виробництві та в сфері послуг (крім випадків, що передбачені для підготовки осіб з особливими потребами).

Лекція 3. Дидактичні засади організації дистанційного навчання

Мета вивчення: ознайомити здобувачів з проблемою організації дистанційного навчання у ЗВО; надати поняття трисуб'єктної дидактики, розкрити принципи та засоби дистанційного навчання; залучити майбутніх професіоналів до творчого дослідництва та критичного осмислення дидактичних засад організації дистанційного навчання в ЗВО.

План лекції:

1. Поняття трисуб'єктної дидактики
2. Принципи дистанційного навчання
3. Засоби дистанційного навчання

Література:

1. Азаров О.Д., Захарченко С.М., Кадук О.В., Орлова М.М., Тарасенко В.П. Комп'ютерні мережі. ВНТУ, 2013. 374 с.
2. Безрученков Ю.В. Педагогічний контроль в системі дистанційного навчання. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*, 2015. Випуск 2.
3. Максимова Л.П. Визначення організаційно-педагогічних засад забезпечення якості професійної підготовки майбутніх економістів засобами інформаційно-комунікаційних технологій. *Вісник КрНУ імені Михайла Остроградського*. Вип.1. Серія «Педагогічні науки». 2014. № 1. С. 48-59.
4. Педагогіка вищої школи: підручник / В. П. Головенкін; КПІ ім. Ігоря Сікорського. 2-ге вид., переробл. і доповн. Електронні текстові дані (1 файл: 3,6 Мбайт). Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2019. 290 с.
5. Петухова Л. Є. Трисуб'єктна дидактика в моделі інноваційного розвитку освітніх систем. *Збірник наукових праць [Херсонського державного університету]*. Педагогічні науки. 2014. Вип. 65. С. 74-80
6. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська; за ред. В.М. Кухаренка Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с.

Ключові поняття: дистанційне навчання, трисуб'єктна дидактика, принципи дистанційного навчання, засоби дистанційного навчання

Питання 1. Поняття трисуб'єктної дидактики

Сучасне трактування поняття «суб'єкт» бере початок від Р. Декарта, в якого різке протиставлення суб'єкта й об'єкта виступило вихідним пунктом аналізу пізнання і, зокрема, обґрунтування знання з точки зору його достовірності; тлумачення суб'єкта як активного початку в пізнавальному процесі відкрило шлях до дослідження умов і форм цього процесу, його суб'єктивних передумов. Так, І. Кант, В. Гегель, Л.Фейєрбах у своїх працях обмежувалися розумінням його в сфері пізнавальної діяльності (як активного діяча самопізнання). Пізніше термін «суб'єкт»

набув і активного предметно-практичного значення. Суб'єкт – той, хто веде активну діяльність щодо об'єкта.

На сучасному етапі розвитку філософських поглядів, суб'єкт – це той (або те) хто (або що) пізнає, мислить і діє, на відміну від об'єкта. Діалектичний матеріалізм радикально розширює розуміння суб'єкта, безпосередньо пов'язуючи його з категорією практики. Тому тут суб'єкт виступає як суб'єкт наочно-практичної діяльності, а не одного лише пізнання.

Суб'єкт вступає у взаємодію з об'єктом, намагаючись пізнати його.

У психології суб'єкт спирається на активність особистості, на її індивідуальні можливості (здібності, діяльність). Лише у XVII ст. починає використовуватися як позначення психолого-теоретико-пізнавального Я, що протиставляється чомусь іншому – Не-я, предмету, об'єкту, або як позначення індивіда, якому протистоїть, протиставляється об'єкт і який направляє на цей об'єкт своє пізнання або дію, – у цьому відношенні він виступає як «суб'єкт пізнання», «суб'єкт дії».

У педагогіці суб'єктом є педагог, який веде активну роботу з виховання учнів як своїх об'єктів. Суб'єктно-об'єктному підходу в процесі виховання надається дедалі більшого значення саме в системі демократизації виховання, оскільки тут набуває поширення диференціація та індивідуалізація виховання, в результаті чого досягається мета – перетворення об'єкта в суб'єкт виховного процесу. Сучасний словник з педагогіки дає таке тлумачення: суб'єкт – активно діюча, яка пізнає, володіє свідомістю людини або колектив. Суб'єкт може проявити ініціативу і самостійність прийняти і реалізувати рішення, оцінити наслідки своєї поведінки, самозмінюватися, самовдосконалюватися, визначити перспективу своєї багатомірної життєдіяльності.

Використання в дидактичній практиці поняття «суб'єкт» стосовно студента вимагає уточнення його змісту. Суб'єктом є певний студент чи група студентів, які розглядаються в бутті та разом із пізнанням буття творять його. Зміни в бутті ведуть до зміни суб'єкта як частини буття. Отже, ця взаємодія діалектична: буття творить суб'єкта, а суб'єкт творить буття. Таке розуміння суб'єкта надзвичайно важливе для дидактики – у процесі навчально-пізнавальної діяльності студент стає суб'єктом, тобто потенційно готовим для самоактуалізації, самовизначення, саморозвитку та самореалізації у професійній діяльності, а ставши суб'єктом діяльності, він змінює дійсність.

Трисуб'єктна дидактика – один із напрямів педагогічної науки про найбільш загальні закономірності, принципи та засоби організації навчання, що забезпечує свідоме та міцне засвоєння системи знань, умінь і навичок у межах рівноправних взаємин студента, викладача та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища.

При цьому важливо відмітити, що в такому процесі постійно змінюється стані загальний стан того, хто навчається, того, хто вчить та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища. У цьому контексті під навчанням ми розуміємо діяльність із засвоєння системи знань, умінь і навичок, а викладанням – повідомлення студентам знань або джерел знань, а також інструктування щодо способів і прийомах роботи, координація процесу навчальної діяльності, особливо організація активних форм (дискусія, круглий стіл, проєктна діяльність та ін.) і моніторинг засвоєння студентами знань, умінь і навичок. На відміну від традиційних уявлень, ми вважаємо необхідним включити в навчальний процес діяльності того, хто навчає зміни, що є в інформаційно-комунікаційному педагогічному середовищі (наприклад, через публікацію навчальних матеріалів у мережі Інтернет). Також необхідно відмітити нові інноваційні форми діяльності вчителя, пов'язані з можливостями віддаленого, або як прийнято говорити, дистанційного забезпечення управління навчальною діяльністю, як у часі, так і у просторі.

У межах такого визначення природно виникають трисуб'єктні взаємини, які ми розуміємо як неперервні і постійні (як у просторі, так і у часі) взаємодії студента, викладача та інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища, спрямовані на реалізацію освітніх потреб учня.

Таким чином, історико-логічне становлення дидактичних моделей характеризується наступними сутностями:

- з точки зору ролей: суб'єкт-об'єктна, суб'єкт-суб'єктна, суб'єкт-суб'єкт-суб'єктна;

- з точки зору спрямованості потоків інформації: лінійністю, двовимірністю і тривимірністю;

- з точки зору об'ємів інформації: мегабайти, гігабайти, терабайти.

За результатами аналізу та систематизації існуючих освітніх тенденцій доцільно, на нашу думку, ввести в трисуб'єктну дидактичну модель третій рівноправний суб'єкт – середовище, засноване на цифровому представленні інформації, даних і знань та локальних і глобальних системах доступу до них.

Саме в рамках трисуб'єктної дидактики ми зможемо дати відповіді на актуальні запитання, що стоять перед сучасною системою освіти:

- роль і місце викладача в новій дидактичній моделі;
- співвідношення віртуальних і візуальних форм взаємовідношень суб'єктів дидактичної системи; –розробка сучасних фільтрів доступу дітей до інформаційних ресурсів суб'єктів дидактичної системи;
- організація сучасних систем контролю навчальної діяльності;
- забезпечення органічної єдності між мінливими вимогами ринку праці та консервативними можливостями системи освіти;
- організація сучасної, а головне, систематичної і постійно діючої системи перепідготовки підвищення кваліфікації викладачів та учителів.

На жаль, сучасний стан науково-професійної підготовки фахівця не забезпечує повною мірою належний рівень його готовності до ефективної діяльності, оскільки він ґрунтується здебільшого на аналітичному підході, що спричинює структурно-якісній роздрібненості окремих навчальних дисциплін.

Водночас сучасні прогресивні тенденції в освіті, зокрема компетентнісний підхід, орієнтують на багатоаспектну різнобічну змістову і смислову інтеграцію, введення нових навчальних курсів, які відображають динамізм нової наукової парадигми, синтезують багатогранність її внутрішніх зв'язків і взаємозалежностей. Так, значне зростання обсягу наукових знань позначається на обсягах інформаційної складової процесу навчання, вимагає розвитку і модернізації методів трансляції. Об'єктивні тенденції у розвитку сучасної освіти вимагають інтеграції інформаційного обміну в освітньому просторі, яким може стати інформаційно-комунікаційне педагогічне середовище. Останнє передбачає більш повне і ефективне використання потенційних можливостей наявних організаційних форм і методів вищої школи за рахунок створення спеціального програмного забезпечення на базі мультимедійних технологій з необхідними дидактичними, методичними матеріалами, творчими завданнями, включенням у педагогічні системи елементів автоматизації управління навчальним процесом і надання можливості роботи з ресурсами глобальної мережі Інтернет.

Отже, соціально-економічні умови, що змінилися, і нові пріоритети освіти, пов'язані зі зміною освітніх парадигм, що фіксують перехід від масово-репродуктивних форм і методів викладання до індивідуально-творчих є зростаючими вимогами до рівня загальнокультурної і спеціальної підготовки випускників ЗВО, підготовкою майбутніх фахівців до професійного компетентнісного входження в ринок праці з міцно сформованими потребами в постійній професійній самоосвіті і обумовлюють об'єктивну необхідність у професійно-педагогічній, науково забезпеченій підготовці майбутнього викладача.

Питання 2. Принципи дистанційного навчання

Основними принципами дистанційного навчання є:

Гнучкість. Студенти займаються в зручний для себе час, у зручному місці й у зручному темпі. Кожний може вчитись стільки, скільки йому особисто необхідно для засвоєння навчальної дисципліни й одержання необхідних знань з обраних дисциплін. Важливим показником «гнучкості» є некритичність освітнього процесу ДН до відстані, часового графіку реалізації навчального процесу і конкретної освітньої установи.

Відкритість навчання. Принцип відкритості виражається в «якості» початкового освітнього цензу, вступних контрольних заходів тощо. Це не

знижує якість навчання, але вимагає додаткових зусиль з боку освітніх установ ДН при подальшому індивідуальному навчанні студентів.

Паралельність. Навчання може проводитися при сполученні основної професійної діяльності з навчанням, тобто «без відриву від роботи».

Дальнодія. Відстань від місця перебування студента до ЗВО (за умови якісної роботи зв'язку) не є перешкодою для ефективного освітнього процесу.

Асинхронність. Має на увазі той факт, що в процесі навчання той, який навчає і той, якого навчають, працюють за зручним для кожного графіком.

Комплексність. Забезпечує безперервність доуніверситетської підготовки, вищої та післядипломної освіти.

Масовість. Кількість студентів не є критичним параметром.

Доступність. Передбачає низьку вартість навчання, навчання за місцем проживання, відкритий доступ до засобів інформаційних технологій (ІТ), субсидії і пільги з навчання.

Рентабельність. Мається на увазі економічна ефективність ДН. Ефективне використання навчальних посібників, площ, транспортних засобів, консервативне й уніфіковане представлення навчальної інформації і мультимедіа до неї (на базі формування сервера) знижує витрати на підготовку висококваліфікованих фахівців.

Соціальність. ДН деякою мірою знімає соціальну напруженість, забезпечуючи рівну можливість одержання освіти незалежно від місця проживання і матеріальних умов.

Інтернаціональність. ДН забезпечує зручну можливість експорту й імпорту освітніх послуг.

Принцип стартових знань. Передбачає наявність деяких стартових знань у студентів (початковий рівень підготовки потенційних споживачів освітніх послуг при ДН).

Індивідуалізація. Забезпечує можливість складання індивідуального плану навчання з урахуванням вихідного рівня підготовки студента, коректувати попередню підготовку споживача освітніх послуг з метою заповнення відсутніх початкових знань і умінь, що дозволяють успішно проходити навчання у ДН, а також корегувати освітню траєкторію за результатами поточного контролю. 269

Модульність. В основу програм ДН закладається модульний принцип. Кожна окрема дисципліна (навчальний курс) яка засвоєна студентом, адекватна за змістом визначеній предметній галузі. Це дозволяє з набору незалежних навчальних курсів формувати навчальний план, що відповідає індивідуальним чи груповим потребам.

Інтерактивність. Особливість цього принципу в ДН полягає в тому, що він відображає закономірність не тільки контактів студентів з

викладачами, опосередкованих засобами ІТ, але і студентів між собою. Досвід показує, що в процесі ДН інтенсивність обміну інформацією між студентами більше, ніж між студентом і викладачем.

Принцип педагогічної доцільності застосування інформаційних технологій. Цей принцип є керівним педагогічним принципом і вимагає педагогічного оцінювання кожного кроку проектування, створення й організації ДН.

Нова роль викладача. Дистанційне навчання розширює й оновлює роль викладача, який є координатором процесу самостійного навчання. Він має поступово удосконалювати пізнавальний процес та зміст навчальної дисципліни з урахуванням новітньої наукової інформації та побажань студентів.

Принцип ідентифікації. Полягає в необхідності контролю самостійності навчання, тому що при ДН надається більше можливості для фальсифікації навчання, ніж, наприклад, при денній формі. Ідентифікація студентів є частиною загальних заходів щодо безпеки. Контроль самостійності при виконанні тестів, рефератів та інших контрольних заходів може досягатися, крім очного контакту, за допомогою різних технічних засобів.

Розглянуті принципи не претендують на абсолютну завершеність, навпаки, вони передбачають подальший розвиток методології ДН. Головною проблемою розвитку дистанційного навчання є створення нових методів і технологій навчання, що відповідають телекомунікаційному середовищу спілкування. У цьому середовищі яскраво виявляється та обставина, що студенти не просто пасивні споживачі навчальної інформації, а в процесі навчання вони створюють власне розуміння предметного змісту навчання. На зміну колишньої моделі навчання повинна прийти нова модель, заснована на наступних положеннях: у центрі технології навчання – здобувач; суть технології – розвиток здатності до самонавчання; здобувачі відіграють активну роль у навчанні; в основі навчальної діяльності – співробітництво.

Питання 3. Засоби дистанційного навчання

В освітньому процесі ДН використовуються наступні засоби навчання: книги (у паперовій та електронній формі); навчальні інформаційні ресурси у мережі; комп'ютерні навчаючі системи у звичайному і мультимедійному варіантах; аудіо навчально-інформаційні матеріали; відео навчально-інформаційні матеріали; лабораторні дистанційні практикуми; тренажери; бази даних і знань з віддаленим доступом; електронні бібліотеки з віддаленим доступом; дидактичні матеріали на основі експертних – різноманітні телекомунікаційні системи.

Лекція 4. Розвивальний потенціал дистанційного навчання

Мета вивчення: ознайомити здобувачів з розвивальним потенціалом дистанційного навчання; визначити парадигмальні зміни у структурі навчання, схарактеризувати особливості проектування дистанційного курсу як середовища саморозвитку, визначити інтелектуальний розвиток як мету і засіб дистанційного навчання

План лекції:

1. Парадигмальні зміни у структурі навчання
2. Проектування дистанційного курсу як середовища саморозвитку
3. Інтелектуальний розвиток як мета і засіб дистанційного навчання

Література:

1. Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі: психолого-педагогічні аспекти: навч.-метод. посіб. / заред. М. Л. Смульсон. URL: <http://www.psy-science.com.ua/Recommendation/>
2. Ільїна Ю. М. Класифікація тренінгових підходів. *Застосування телекомунікаційних засобів у навчальному процесі: психолого-педагогічні аспекти*: навч.-метод. посібник) / заред. М. Л. Смульсон. К.: Педагогічна думка, 2008. С. 173-179.
4. Ільїна Ю. М. Дистанційний формат розвитку психологічних компетенцій. *Інформаційні технології і засоби навчання: електронне наукове фахове видання*. К., 2008. № 4 (8) URL: <http://www.ime.edu.ua/net/em.html>
5. Ільїна Ю. Н. Інформатизація освіти: дистанційне розвиваюче середовище. Суб'єкт-суб'єктна взаємодія. *Матеріали ІХ Міжнародної наук. конф. «Традиція і культура. Феномен діалогу: традиція і сучасність»* (Київ 19-20 листопада 2010 р.): тези. К., 2010. Ч. 4. С. 33-34.
6. Назар М. М. Особливості психологічного впливу навчання через мережу Інтернет. *Проблеми загальної та педагогічної психології*. К., 2008. Т. 10, вип. 5. С. 409-418.
7. Смульсон М. Л. Проектування дистанційних середовищ саморозвитку в умовах новітніх комп'ютерних технологій. *Актуальні проблеми психології: Психологічна теорія і технологія навчання* / заред. С. Д. Максименка, М. Л. Смульсон. К.: ДП «Інформаційно-аналітичне агентство», 2010. Т. 8, вип. 7. С. 215-225.
8. Фопель К. Психологічні принципи навчання дорослих. М.: Генеза, 2010. 256 с.

Ключові поняття: дистанційний курс, середовище саморозвитку, інтелектуальний розвиток, дистанційне навчання.

Питання 1. Парадигмальні зміни у структурі навчання

Психолого-педагогічні розробки у галузі дистанційного навчання і дистанційної освіти, створення віртуального освітнього простору відповідають сучасній проблематиці неперервної освіти протягом усього

життя як психолого-педагогічної умови саморозвитку. Дослідження свідчать, що в більшості респондентів будь-якого віку саме з саморозвитком пов'язані базові цінності та ціннісні орієнтації, смисл життя тощо.

Ефективне дистанційне навчання передбачає його проектування з урахуванням найновітніших комп'ютерних технологій. Відбуваються парадигмальні зміни, які описуються включенням нових понять та виражаються у застосуванні нових за змістом і структурою технологій. Однак слід зазначити, що з такою точкою зору, яка відповідає багатьом сучасним підходам до дистанційного навчання та організації віртуального освітнього простору, погоджуються не всі фахівці, зокрема, не погоджується відомий фахівець Є. Полат. Вона не вважає за необхідне, зокрема, вводити нові поняття, які описують саме дистанційне навчання, наприклад, тьютор, дистанційна педагогіка та інші. На її думку, як і в будь-якій освітній системі, у дистанційному навчанні «відбувається взаємодія викладача і здобувачів та здобувачів між собою в межах прийнятої концепції навчання, однак реалізується ця взаємодія, як і вся пізнавальна діяльність слухачів, специфічними засобами Інтернет-технологій або інших інтерактивних технологій». Однак цей підхід не враховує такі характеристики сучасних ІТ, як свобода у використанні і доступність, майже безмежні можливості в одержанні інформації від найобізнаніших й найавторитетніших джерел тощо. Відповідно, ця ситуація вже не відповідає класичним педагогічним підходам, потребує парадигмальної перебудови всього процесу навчання. Але в більшості випадків, нажаль, відповідні технічні і навіть програмні засоби намагаються вбудувати в освітній процес, не перетворюючи його психолого-педагогічної структури, що й призводить до неефективних або малоефективних результатів.

Однак, коли йдеться про гіпертекстові і мультимедійні навчальні програми, про доступний Інтернет, про інтегрування очних та дистанційних технологій та ін., вже не працюють такі застарілі педагогічні догми, як, скажімо, «Викладач знає відповідь задачі», «Учитель планує усі види діяльності на уроці», «Педагог контролює й оцінює», або «Один учитель навчає 30 учнів». Зрозуміло, що в таких умовах існує значно більше, ніж одна, варіантів відповіді, і вчитель не може знати всі ці варіанти, учні разом з учителем планують діяльності і оцінюють себе, організаційна структура уроку є складною і багаторівневою, а вчитель навчається разом з учнями.

І саме в таких умовах швидко й ефективно розвивається інтелект здобувачів, збагачуються мислення й уява, формуються узагальнені вміння розв'язування задач та прийняття рішень, нескуті певним предметним змістом. Ми обґрунтуємо далі певні принципові моменти, які доводять серйозність змін, що відбуваються при проектуванні систем дистанційного навчання, у порівнянні як з традиційним «класичним» навчанням у закладі

освіти, так і з тим традиційним, до якого без відповідного переструктурування включено інформаційно-комунікаційні технології.

Одним з перших кроків до парадигмальних змін є поява нового підходу до навчання, орієнтованого на середовище, у межах якого тільки й можна говорити про проектування систем дистанційного (віртуального) навчання. Відповідно, з'являються нові аспекти аналізу. Так, наприклад, Д. Сергеев говорить про визнання наявності множинності рівноправних інтерпретацій, які породжуються учасниками процесу навчання, розуміння необхідності станів не визначеності як елементів педагогічного процесу, який відображує самоорганізацію навчального середовища, унікальність і неповторність на всіх рівнях функціонування станів навчального середовища, що пов'язано з високою нелінійністю системи, яка її породжує. Нарешті, визначається висока роль контексту в забезпеченні координації поведінки учасників.

Принципових змін зазнає не тільки організована дистанційна освіта, а й власне комунікація у віртуальному просторі (ясно, що інформаційно-комунікаційний аспект є підґрунтям будь-якої освітньої технології). Так, А. Каптерев слушно зазначає, що віртуальна комунікація в епоху Інтернету є черговим етапом розвитку соціальних комунікацій і має такі цікаві різнопланові та різнорівневі особливості, як: розвиток опосередкованих форм людського спілкування, які допускають неоднозначну ідентифікацію суб'єктів спілкування; підсилення породжувального характеру комунікації (самовідтворення); розширення діапазону комунікації на шкалі «локальність акту – публічність акту»; розширення діапазону комунікації на шкалі «партикулярність свідомості – глобальність свідомості»; розширення культурного фону комунікації; послаблення ролі традиції в комунікації; підсилення самореферентності комунікації; зростання маргіналізації свідомості; зниження авторитету об'єктивного знання; підвищення авторитету конвенційного знання; перехід від діалогу до полілогу у з'ясуванні істини; розмивання кордонів тезаурусів і плюралізм концептуальних просторів; підвищення дискурсивності знання; розширення джерел і способів одержання і продуціювання інформації; розширення можливостей соціалізації і професіоналізації; зміна ролі освіти в суспільстві; розширення гедоністичних можливостей.

Однак при цьому А. Каптерев вважає, що інваріантними елементами системи освіти (як традиційної, так і віртуальної) залишаються суб'єкти освітнього процесу, тобто здобувачі і викладачі, а також зміст освіти (так званий «контент»), на розробку якого в нових віртуальних умовах потрібно більше зусиль, часу і бажання. Ми вважаємо, що хоча основні суб'єкти освітнього процесу дійсно інваріантні, однак віртуальний освітній простір, зокрема, простір дистанційного навчання, потребує участі також багатьох інших суб'єктів процесу, зокрема, тьюторів, програмістів, адміністраторів, інших здобувачів як членів навчальних спільнот тощо. З іншого боку,

дистанційне навчання тому потребує більше часу, бажання і зусиль у створенні контенту, що контент суттєво переструктурується, має бути прозоро викладеним і чітко структурованим.

Ефективне дистанційне навчання передбачає також проектування середовища саморозвитку з урахуванням найновітніших комп'ютерних технологій, які узагальнені сьогодні під назвою Web.2.0. Це такі знаряддя, як блоги та мікроблоги (типу Twitter), соціальні мережі і системи соціальних презентацій, вікі-проекти, мультимедійні системи обміну (YouTube та ін.), системи спільних редакторських офісів тощо. Під ці вражаючі технологічні можливості розробляються, відповідно, нові освітні методичні підходи, зокрема, у дистанційній освіті. Більше того, технології дистанційної освіти починають надзвичайно тісно втручатися в освіту стаціонарну, адже остання теж ґрунтується нині на комп'ютерних можливостях редагування контенту веб-сайту, на створенні так званих інтелект-карт, комп'ютерній підтримці діяльності навчальної спільноти, обміні ресурсами (відео, фото, аудіо, посилання, презентації), спільній роботі над документами.

Коли йдеться про проектування розвивального дистанційного навчання, усі ці моменти виступають значно більш гостро і принципово, і тому можна сказати, що середовище дистанційного навчання виступає як експериментальна лабораторія для прикладної психології розвитку. Вона задає способи побудови життєвого простору як простору («місця») акту розвитку.

Питання 2. Проектування дистанційного курсу як середовища саморозвитку

Як показано вище, акт розвитку може бути представлений в категоріях онтології розвитку (ідеальної форми, події та посередництва), а також в понятті про одиницю розвитку. Ці моменти є, за Б. Д. Ельконіним, підґрунтям проектування освітніх просторів як просторів розвитку, а також, на нашу думку, підґрунтям проектування дистанційних курсів розвитку. Як приклад такого простору розглядається освітнє середовище, яке пропонують проектувати в межах так званої школи дорослішання І. Фрумін та Б. Ельконін. Вони обґрунтовують кілька вихідних положень проектування освітнього простору, серед яких, зокрема, такі:

- Проектування форм дитячого розвитку вимагає самовизначення щодо історичного етапу розвитку дитинства.

- Проект виходить із ситуації історичної кризи дитинства, яка тлумачиться як етап зламу і відтворення подієвості дитячо-дорослого життя, тобто етап побудови нових форм посередництва між досконалістю і реальністю як у самому житті дорослих, так і у відносинах між дорослими і дітьми.

- Цілісний образ дитинства задається трьома категоріальними конструкціями: співвідношенням реальної та ідеальної форм, структурою подієвості та побудовою посередницької дії.

- Предметом проектування є посередництво. Завдання посередництва – презентація дитині дорослості (зрілості) як форми його, дитини, досконалості, тобто оформлення події дорослішання.

Пропонуються два полюси проектування освітнього середовища. З одного боку, виразність форм організації етапів учбової діяльності пропонується як віковий символ, тому таку школу називають «школою дорослішання». А другим полюсом проектування освітнього середовища, запропонованого І. Фрумніним та Б. Ельконіним, є полюс позавіковий. Це система освітніх установ, де ступені самостійності і відповідальності соціально не нормуються і не позначаються. Особливе значення при цьому мають форми спільної праці дітей і дорослих, в яку кожний вносить свій внесок, згідно його можливостям. Позавіковий простір – це простір ампліфікації, простір повного вираження індивідуальних і вікових можливостей.

Позавіковий полюс освітнього простору можна назвати полюсом продуктивності. На цьому полюсі всі діти в різній мірі беруть участь у житті дорослого співтовариства, така участь ніяк ззовні необмежена. Саме тому позавіковий полюс у відношенні вікового виступає як своєрідний амортизатор вікових криз.

Отже, об'єктом проектування має стати подієвість певних культурних змістів. Проектування при цьому – оформлення події «в мові» побудови самого освітнього простору.

Проектування курсу дистанційного навчання, як уже вказувалося вище, здійснюється як проектування навчально-розвивального середовища. Чим відрізняється проектування такого середовища від інших видів проектування? Розглянемо підходи до розуміння навчального або освітнього середовища (простору, контексту) в сучасній педагогічній психології.

Під *навчальним середовищем* у найбільш узагальненому вигляді розуміють певну систему навчання, яка породжує постійний (безперервний) потік навчальних впливів і протиставляється так званим «дотиковим» навчальним впливам, які не є перманентними і генеруються подекуди, з різними, інколи досить великими, часовими і просторовими розривами. Вважається, що дотикові навчальні впливи не сприяють «глибокому зануренню» учня в навчальний процес з певного навчального предмета або освітньої галузі на відміну від використання середовища, в якому підтримується постійний емоційний та інтелектуальний зв'язок між ним і учнем, або найчастіше групою учнів. Серед метафор, які описують поняття навчального середовища, – такі, як «середовище учня оточує», «воно його поглинає», у це середовище «учень глибоко занурений» та ін.

Тому інколи такі навчальні та освітні середовища називають іммерсивними (від англійського to immerse – занурювати, поглинати, погрузати (рос.))

Поняття *освітнє середовище* відображує екологічний підхід до освіти. Внутрішнє середовище певної освітньої системи (школи, вищої школи, іншої освітньої системи) є зовнішнім середовищем для будь-якої особистості, яка в ній розвивається. Саме воно й зветься освітнім середовищем. У ньому «живуть» два види живих організмів: викладачі та здобувачі. У традиційній вищій школі перші є домінуючим видом, а другі – субординантним (терміни біологічні). Альтернативні освітні системи намагаються підтримувати в освітньому середовищі характеристики, які забезпечують співробітництво «видів» у спільній життєдіяльності. Такий підхід знайшов утілення також і в сучасних системах дистанційного навчання.

Сучасні підходи до аналізу довкілля пропонують розглядати навколишнє середовище як таке, що конструюється людиною самостійно. Ясно, що віртуальне комп'ютерне середовище, зокрема, інтернетівське, є сьогодні таким само самостійно сконструйованим продовженням середовища невіртуального. Більше того, на нашу думку, неможна знайти межі між цими двома середовищами, адже фізична межа комп'ютерного дисплею не може розглядатися як «невидима межа» персонального простору.

Саме тому, «навчальні середовища – це середовища, в яких основним змістом дійсності, що породжується, є спрямована зміна поведінки здобувача з метою одержання навчального ефекту. Середовище є навчальним тільки в контексті особистісної оцінки її навчального впливу. Усі середовища породжують ті або інші зміни в людині, навчають його. Однак не всі середовища, сконструйовані як навчальні, мають очікуваний навчальний ефект стосовно конкретного суб'єкта».

У нашій системі понять ми б сказали, що розвивальним навчальним середовищем є таке, в якому передбачуваний розвиток і відповідні зміни є прямим, а не побічним продуктом учінневої діяльності суб'єкта, відповідно до чого необхідними умовами є адаптація та індивідуалізація середовища під конкретного здобувача.

Очевидно, що в умовах дистанційного навчання віддаленість та часова асинхронність заважають поточному контролю за процесом. З іншого боку, готовність до навчання і відповідна мотивація, психологічно обґрунтовано вибудовані на ґрунті проблематизації, на відстані складно утримуються, «зриваються» і потребують додаткової постійної підтримки. Окрім власне побудови моделі здобувача та її підтримки у робочому стані (що на відстані є спеціальною задачею), динамічна модель потребує постійного поновлення ідентифікації (інакше кажучи, з'ясування, чи то й самий здобувач на іншому кінці мережі). Навчальні спільноти та

комунікація в них вимагають «багаторівневої інтерактивності» та психологічно обґрунтованого балансу синхронності-асинхронності спілкування, коректно вибудованої діалогової взаємодії.

Питання 3. Інтелектуальний розвиток як мета і засіб дистанційного навчання

У прогнозуванні життєвої успішності, а також у формуванні відповідних компетентностей наших респондентів, зокрема, дистанційно, одне з центральних місць посідає проблема розвитку інтелекту. Вихідними положеннями, які ми розглядаємо як підґрунтя зв'язку проблеми інтелектуального розвитку з проблематикою дистанційного навчання взагалі та створення дистанційних курсів розвитку, зокрема, є такі:

- Інтелект можна розвивати, створюючи спеціальне інтелектуально-насанчене тренінгове середовище.
- Розвинений інтелект пов'язаний з процесом досягнення життєвої успішності (і навпаки).

Ми розглянемо нижче ці основні положення більш докладно.

Серед підходів до розгляду інтелекту та відповідних концепцій, до проблеми взаємозв'язку інтелекту та успіху найбільше відношення має триархична теорія інтелекту Роберта та Стернберга. Він пропонує свою триархичну теорію, виділяючи трифундаментальні аспекти інтелекту: аналітичний, творчий і практичний, з яких тільки перший до певної міри визначається існуючими тестами інтелекту. Його дослідження свідчать про необхідність балансу, з одного боку, аналітичного інтелекту та креативного і, особливо, практичного інтелекту, з іншого. Більшість авторів трактують теорію Стернберга як підхід до інтелекту з точки зору переробки інформації (інформаційний). Однак аналітичний (або «академічний») інтелект виділяють також інші дослідники.

Аналітичні проблеми є досить специфічними і мають такі особливості, які можуть бути використані в конструюванні тестів і яких не мають креативні та практичні проблеми: вони сформульовані іншими людьми, ясно визначені, пропонуються найчастіше разом з усією інформацією, потрібною для їх розв'язування, мають тільки одну правильну відповідь, яка може бути досягнута тільки одним методом, непов'язані із звичайним до свідомі, як правило, не дуже цікаві.

Практичні проблеми, навпаки, характеризуються тим, що: потребують розпізнавання проблеми та її формулювання, слабковизначені, потребують пошуку інформації, мають багато прийнятних розв'язків, потребують особистого щоденного досвіду і пов'язані з ним, потребують мотивацій особистісного включення.

Саме тому однією з важливих форм практичного інтелекту є імпліцитні, неявні знання, або, інакше, «знання, що мають на увазі» (*tacit knowledge*). Стернберг та його співробітники визначають їх як «знання,

орієнтовані на дію, здобуті без безпосередньої допомоги інших, а також такі, що дозволяють суб'єктам досягати персонально значущої мети». Були створені опитувальники для визначення цих знань у різних галузях, зокрема у бізнес-менеджменті. У цих опитувальниках суб'єкту пропонували письмові описи різних практичних ситуацій і просили прорангувати кілька варіантів поведінки в цих ситуаціях. Виміряні таким чином, неявні знання є відносно незалежними від даних, одержаних за інтелектуальними тестами, однак вони корелюють з різними показниками продуктивності праці. Ці результати в основному свідчать на користь розрізнення аналітичного і практичного інтелекту. Розрізнення теоретичного і практичного інтелекту глибоко розроблено в дослідженнях Б. Теплова, хоча і не проводилося стосовно тестування. Зазначимо також, що поняття інтелектів «аналітичного» за Р. Стернбергом і «теоретичного» за Б. Тепловим не співпадають повністю (скажімо, за таким критерієм, як сформульованість іншими).

Крім конкретного (практичного) та академічного інтелекту, використовується також поняття «соціальний інтелект», яке вперше застосував у 1920 році Е. Торндайк. Соціальний інтелект являє собою чітку й узгоджену групу ментальних здібностей, пов'язаних з опрацюванням соціальної інформації. Ця група здібностей фундаментально відрізняється від тих, які лежать у підґрунті «формального» або «академічного» інтелекту. Торндайк розглядає соціальний інтелект як здатність мудрих вчинків у людських стосунках.

За Торндайком, взагалі існує три види інтелекту: абстрактний інтелект як здатність розуміти абстрактні вербальні і математичні символи і проводити з ними певні дії; конкретний інтелект як здатність розуміти речі і предмети матеріального світу і проводити з ними певні дії; соціальний інтелект як здатність розуміти людей і взаємодіяти з ними.

Зазначимо принагідно, що поняття «конкретний інтелект» теж не співпадає з «практичним», оскільки в усіх відомих тлумаченнях практичний інтелект значно ширший за розуміння і дії з предметами матеріального світу.

У наш час під *соціальним інтелектом* звичайно розуміють специфічне когнітивне утворення, яке забезпечує ефективність соціальної активності особистості, це специфічна форма організації її ментального досвіду в сфері соціальної взаємодії. Соціальний інтелект виявляється в спілкуванні, спільній діяльності, груповій взаємодії, менеджменті тощо. Соціальний інтелект описують за допомогою системи конструктів, які впливають на ефективність різноманітних міжособистісних впливів. Це, зокрема, уміння давати запит на інформацію, правильна оцінка інших людей, відсутність проєкції в міжособистісному сприйманні, і, взагалі, відсутність психологічного захисту, відсутність імпліцитних уявлень, адекватна самооцінка в комунікативній сфері, терпимість у контактах,

здатність асимілювати нетрадиційний досвід, працювати з негативним зворотним зв'язком та ін.

У соціальному інтелекті виділяють **інтелект емоційний**, (EQ). Це порівняно нова назва для особистісного або внутріособистісного інтелекту. Емоційний інтелект визначають як групу розумових здібностей, які допомагають сприйняти і зрозуміти ваші власні почуття, а також і почуття інших людей, що веде до здатності регулювати ваші почуття. Важливими є обидві сторони емоційного інтелекту – і розуміння емоцій за допомогою інтелекту, і забезпечення продуктивних складових інтелекту (творчість, інтуїція) за допомогою емоцій.

Однак сьогодні мало хто говорить окремо про інтелект практичний і академічний, соціальний, емоційний, оскільки дослідження показали, що інтелект – це «багатоаспектний конструкт», стверджують А. Анастасі і С. Урбіна (2001).

Однак коли деякі фахівці розглядають інтелект безпосередньо як інструмент, знаряддя досягнення успіху, якщо не життєвого, то принаймні професійного, у цьому аспекті найчастіше аналізують неklasичний так званий академічний інтелект, а інші його види: соціальний, емоційний, практичний. Саме вони, на думку багатьох фахівців, забезпечують максимальну реалізацію особистості й успіху в житті та професійній діяльності.

Відповідно до підходу Д. Гоулмена, 80 % життєвого успіху людини забезпечує те, що він називає некогнітивними чинниками, до яких входить й емоційний інтелект. Він пропонує розуміти під цим самомотивацію, стійкість до невдач, контроль над емоційними викидами, уміння відмовлятися від задовольень, регуляцію настрою, уміння не давати переживанням заважати думати, співпереживати і сподіватися.

При проектуванні і розробці нашого дистанційного курсу ми акцентуємо увагу також на відповідних психологічних характеристиках інтелекту успішної людини. Це такі, зокрема, характеристики як функціонально – структурна повнота, баланс плинності і кристалізованості, інтелектуальна децентрація тощо. Уміння сприймати, обробляти, фільтрувати, засвоювати і використовувати інформацію різної модальності, перетворювати її на знання і далі – на засоби розв'язування задач (професійних, особистісних та ін.) є надзвичайно важливим інтелектуальним умінням сучасної людини. Для цього потрібні адекватні розуміння та інтерпретація (в тому числі контекстів, неявних смислів, помилок), розвинені сприйняття, мова і мовлення, пам'ять й увага. Принциповим моментом для успішної інтелектуальної самореалізації є розвиток рефлексії, вміння змінювати рефлексивну позицію, виходити за рефлексивні межі ситуації, децентрація інтелекту, а також наявність багатого репертуару інтелектуальних стратегій, які ми тлумачимо в даному контексті як дієву складову ментальних моделей.

При традиційному навчанні інтелектуальний розвиток у кращому випадку вважався побічним продуктом учбової діяльності, а задача інтелектуального саморозвитку (коли суб'єкт сам проектує структуру і характеристики свого інтелекту, ставить перед собою відповідні задачі і рефлексує як можливості середовища, такі власне процес інтелектуального саморозвитку) взагалі не розглядалась. Однак адекватно організована учбова діяльність у віртуальному освітньому просторі є неможливою без самоактивності та відповідальності здобувача, інакше кажучи, у даному випадку йдеться про інтелектуальний саморозвиток як її (учбової діяльності) прямиї продукт.

Лекція 5. Основні види та призначення платформ дистанційного навчання

Мета вивчення: ознайомити здобувачів з видами та призначенням платформ дистанційного навчання, з особливостями використання інформаційно-комунікаційних технологій у процесі організації дистанційного навчання в ЗВО; формувати у здобувачів прагнення до систематичного підвищення професійної майстерності в роботі над створенням дистанційного курсу.

План лекції:

1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації дистанційного навчання
2. Основні види платформ дистанційного навчання

Література:

1. Бацуровська І.В., Самойленко О.М. Технології дистанційного навчання у ВО. URL: http://www.confcontact.com/20110225/pe4_samoj1.htm
2. Биков В.Ю. Проектний підхід і дистанційне навчання у професійній підготовці управлінських кадрів. URL: <http://www.ime.edu.ua/net/cont/Bykov1.doc>
3. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні URL: <http://194.44.29.29/Files/PublicItems/FidDoc/7/Distance.doc>
4. Кухаренко В. М. Дистанційне навчання та умови застосування / В.М. Кухаренко, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко. Х., 2002. 320 с.
5. Самойленко О.М. Теоретичні основи використання технологій дистанційного навчання при підготовці майбутніх вчителів математики у ВНЗ. *Матеріали Міжнар. конф. "Впровадження електронного навчання в освітній процес: концепції, проблеми, рішення"*. Тернопіль, 2010. URL: <http://conf.fizmat.tnpu.edu.ua/?p=447>

Ключові поняття: інформаційно-комунікаційні технології, дистанційне навчання, види платформ дистанційного навчання, «Blackboard», Прометей, ATutor, Dokeos, Moodle.

Питання 1. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації дистанційного навчання

Сучасне інформаційне суспільство розвивається стрімкими темпами, а отже, постає необхідність формування компетентної особистості, яка здатна брати активну участь у розвитку освіти, науки та культури. Сьогодні на перший план у закладах загальної середньої освіти та закладах вищої освіти висувають завдання зі створення сприятливих умов для виявлення і розвитку здібностей здобувачів, розвитку їхньої навчально-пізнавальної активності. Як наслідок, у процесі професійної підготовки майбутніх учителів необхідно не тільки формувати предметні знання й уміння, але й сприяти розвитку тих особистісних якостей випускників, які дозволили б їм у майбутньому вирішувати нові педагогічні завдання та відтворювати нові підходи до процесу загальноосвітнього навчання.

Майбутні педагоги мають готувати та подавати навчальний матеріал з урахуванням сучасних підходів до навчання, застосовувати інформаційно-комунікаційні технології у навчальному процесі, а саме доцільно застосовувати навчальні засоби, які розміщено в мережі Інтернет. Під час швидкого розвитку технологій, ключовими компетентностями особистості є вміння вчитися, оперувати та управляти інформацією, тому необхідно орієнтуватися на діяльнісні та розвивальні технології у навчальному процесі.

Поява та розвиток дистанційних технологій навчання відбувається поряд із традиційними, використання перших дозволяє навчати і навчатися в індивідуальному режимі, незалежно від місця і часу. У всьому світі спостерігається зростання кількості здобувачів, які навчаються за дистанційними технологіями, збільшується кількість закладів вищої освіти, які використовують дистанційні технології в навчальному процесі. Учителі мають постійно самовдосконалюватися, вчитися протягом життя, підвищувати рівень професійної компетентності, творчо підходити до професійної діяльності. Багаторазове збільшення інформаційних потоків змушує формулювати принципово нові пріоритети в підготовці майбутніх фахівців. Перед ЗВО постає завдання формування нормативної та мотиваційно-ціннісної структури особистості майбутнього фахівця, основним компонентом якого буде необхідність постійного самовдосконалення.

Головною метою використання технологій дистанційного навчання у ЗВО є забезпечення здобувачам доступу до електронних освітніх ресурсів шляхом використання сучасних інформаційних технологій та телекомунікаційних мереж.

Технології дистанційного навчання у вищій освіті розкривають можливості позитивного впливу на вирішення наступних проблем при підготовці майбутніх фахівців: підвищення рівня якості освіти у ЗВО; реалізація потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах; підвищення

професійної мобільності та активності майбутніх фахівців; формування єдиного освітнього простору в рамках вищої освіти; індивідуалізація навчання при масовості вищої освіти.

Поширення хмарних сервісів для роботи з даними (Office 365, GoogleDrive), використання соціальних мереж та інших сервісів Веб 2.0 (Twitter, Youtube, Wiki, блоги та сайти тощо) збільшило можливості використання інформаційних технологій у навчальному процесі та зумовило необхідність використання даних сервісів для розробки більш різноманітного та привабливого контенту електронних курсів.

Майбутній викладач, у процесі навчання якого використовують дистанційні технології, отримує подвійні знання: по-перше, сам вивчає матеріал, який необхідний йому для подальшої професійної діяльності, по-друге, має можливість побачити шляхи представлення інформації за допомогою сучасних технологій, які можливо використовувати у професійній діяльності. Організаційна побудова дистанційного навчання вимагатиме формування у нього в процесі навчання у ЗВО відповідної готовності до виконання цих нових освітніх функцій. У процесі підготовки майбутніх фахівців у Донбаському державному педагогічному університеті використовують платформу дистанційного навчання Moodle. Для дисциплін усіх спеціальностей розроблено дистанційні курси, описи яких можна побачити на платформі 1. Серед додаткових можливостей курсу слід відзначити використання форуму, глосарію для ознайомлення з основними визначеннями, якими користуватимемося у процесі навчання, корисні ресурси. Також, у процесі вивчення дисциплін здобувачам запропоновано ознайомитися з новими педагогічними технологіями, такими як веб-квест та інтелект-карти. Для підвищення мотивації навчальної діяльності відведено сторінку з найкращими веб-квестами слухачів курсу.

Отже, у сучасній системі організації навчання у ЗВО застосування технологій дистанційного навчання є невід'ємною складовою для забезпечення якісної освіти. Використання дистанційних технологій розкриває можливості позитивного впливу на підвищення рівня якості освіти, забезпечує реалізацію потреб майбутніх фахівців в освітніх послугах, підвищує професійну мобільність та активність. Дистанційні технології сприяють формуванню єдиного освітнього простору в рамках індивідуалізації навчання при масовості вищої освіти.

Питання 2. Основні види платформ дистанційного навчання

На сьогоднішній день у закладах освіти України використовується широка номенклатура систем дистанційного навчання як з відкритим кодом (умовно безкоштовних), так і платних, як широкоживаних та специфічно орієнтованих. Системи дистанційного навчання, відомі в англійській мові літературних джерелах як Learning management systems

(LMSs), – прикладні програмні продукти для управління навчальною діяльністю, що дозволяють розробляти та поширювати електронні навчальні матеріали, забезпечувати спільний доступ до інформації, організувати навчальний процес та контролювати результати навчання з формуванням пакету відповідної звітної документації.

Надійна LMS повинна забезпечувати: централізоване й автоматизоване управління навчальним процесом; використання технологій самообслуговування і самоуправління; швидкість та зручність формування й доставки інформації; масштабованість (здатність системи до розширення і збільшення обсягів оброблюваної інформації); Веб-орієнтованість та використання технологій Веб-застосунків, коли клієнтом виступає браузер, а сервером – веб-сервер; підтримку мобільності та відповідність усім існуючим стандартам.

Майже всі сучасні LMSs, що пропонуються компаніями-розробниками, задовольняють зазначеним вимогам, але не всі з них є доступними для більшості навчальних закладів через високу вартість та/або складність у використанні.

Так, програмний пакет eLearning Server 3000 (використовують Вінницький національний технічний університет, Білоруський державний університет) має такі головні властивості: пакет створено у відкритому коді php, MySQL, Apache; пакет підтримує всі сучасні формати даних; пакет інтегрується у будь-яку операційну систему: Windows, Linux, Free BSD, Unix тощо; пакет достатньо легко сприймається з точки зору програмування, має детальний коментар, добре підготовлений до змін. Але більшість налаштувань в eLearning Server 3000 доступні лише при наявності кваліфікованого PHP- та SQL-програміста. Крім того, система не має графічного інтерфейсу для гнучкого налаштування звітів або зміни структури шаблонів порталу. Зміни параметрів системи можуть значно ускладнити її подальше використання.

У веб-орієнтованій системі керування навчанням ATutor проблем з гнучкістю немає. Крім того, функціональні можливості ATutor не лише не поступаються системі eLearning Server 3000, але й за деякими показниками випереджають її, а саме: можливість не тільки відслідковувати, але й керувати розвитком процесу. Програмний продукт є простим у встановленні, налаштуванні та підтримці для системних адміністраторів; викладачі (інструктори) можуть досить легко створювати та переносити навчальні матеріали та запускати свої онлайн-курси. Оскільки система є модульна, тобто складається з окремих функціональних одиниць – модулів, то вона відкрита для модернізації і розширення функціональних можливостей. Щодо операційної системи сервера, обмежень не має – система є кросплатформною. До недоліків системи можна віднести слабо розвинену систему звітності.

Революційно нову пропозицію для створення та управління електронними навчальними ресурсами представляє система LAMS, що пропонує викладачу інтуїтивно зрозумілий інтерфейс для створення навчального контенту, який може включати в себе різні індивідуальні завдання, завдання для групової роботи та фронтальну роботу з навчальною групою. Але дана платформа має часткову підтримку російської/української мови, а також, разом із ATutor, мають обмежену систему перевірки знань. Також до недоліків слід віднести відсутність підтримки модульності, тобто LAMS – система-моноліт.

Moodle (модульне об'єктно-орієнтоване середовище дистанційного навчання) – безкоштовна, відкрита (Open Source) система дистанційного навчання (СДО). Система реалізує філософію «педагогіки соціального конструктивізму» та орієнтована насамперед на організацію взаємодії між викладачем та здобувачами, хоча підходить і для організації традиційних дистанційних курсів, а також підтримки очного навчання.

Moodle перекладена на десятки мов, у тому числі є й частковий переклад на українську. Система використовується у 175 країнах світу. Перевагами Moodle над вище зазначеними системами є можливість розширення за рахунок зовнішніх модулів, достатньо розвинута система звітності, підтримка зовнішніх тестів, а також висока ступінь надійності та відсутність обмежень за кількістю слухачів. Недоліками системи є високі вимоги до кваліфікації спеціалістів для налаштування та підтримки системи; необхідність використання потужного серверу та широкого каналу.

Усі чотири розглянуті програмні продукти поширюються на основі GNU General Public License (GPL), яка, зокрема, дозволяє вільно використовувати, змінювати та доповнювати програму.

Відсутність будь-яких стандартів та вимог до систем дистанційного навчання в системі освіти спонукає переважно більшість закладів освіти здійснювати вибір між існуючим програмним забезпеченням за такими основними критеріями: надійність в обслуговуванні та безпека; сумісність; зручність у користуванні та адмініструванні; модульність; забезпеченість доступу; вартість програмного забезпечення, супроводу та апаратної частини.

Аналіз передових систем дистанційного навчання викликає суперечності в об'єктивному виборі єдиного продукту, оскільки переважна більшість безкоштовних систем (з відкритим кодом) досить складна в обслуговуванні і потребує висококваліфікованих фахівців для впровадження та підтримки системи. Сума затрат закладу на оплату праці такого співробітника за рік може перевищувати впровадження комерційної системи дистанційного навчання. Тому відповідь на вибір найраціональнішої системи є суб'єктивною та вимагає визначення чіткого переліку потреб та можливостей закладу освіти.

Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять із навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»

Практичне заняття № 1. Становлення та розвиток дистанційної освіти в Україні

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення зі змістом дистанційної освіти у вищій школі, завданнями, що поставлені суспільством перед українською вищою школою; формування професійних знань, необхідних для виконання обов'язків викладача вищої школи; розвиток навичок практичного використання зазначеної інформації для організації професійної діяльності; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опанувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповідати на питання.

1. Охарактеризуйте генезу розвитку дистанційної освіти.
2. Визначте складові системи дистанційної освіти.
3. Сформулюйте їх призначення.
4. Розкрийте етапи розвитку дистанційної освіти.
5. Проаналізуйте основні моделі дистанційної освіти.

II. Практичний блок

Завдання 1

Проаналізуйте основні проблеми розвитку дистанційної освіти в Україні.

Запропонуйте шляхи розв'язання.

Таблиця 2.

Проблема	Шляхи розв'язання

Завдання 2

Сформулюйте Ваші пропозиції щодо поліпшення якості дистанційної освіти в Україні та в ДВНЗ «Донбаський державний педагогічний університет».

Практичне заняття № 2. Положення про дистанційне навчання

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти в Україні, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення з нормативно-правовим забезпеченням дистанційної освіти у вищій школі, завданнями, що поставлені суспільством перед українською вищою школою; формування професійних знань, необхідних для виконання обов'язків викладача вищої школи; розвиток навичок практичного використання зазначеної інформації для організації професійної діяльності; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опанувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповідати на питання.

1. Під дистанційним навчанням розуміється...
2. Розкрийте структуру та функції системи дистанційного навчання.
3. Охарактеризуйте стандарти дистанційної освіти.
4. У чому полягають організаційні засади системи дистанційного навчання?
5. Розкрийте основні складові забезпечення дистанційного навчання.

Практичне заняття № 3. Психологічне обґрунтування дистанційної освіти

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення зі змістом психологічних проблем дистанційного навчання у вищій школі; формування професійних знань щодо мотивації в дистанційному навчанні; розвиток навичок спілкування та зворотного зв'язку в дистанційному навчанні; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опанувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповіді на питання.

1. Охарактеризувати найважливіші напрями психологічних досліджень у галузі дистанційної освіти.

2. Визначити основні медико-психологічні проблеми дистанційної освіти.

3. Виявити проблему мотивації в дистанційному навчанні.

4. Розкрити складові спілкування та зворотного зв'язку в дистанційному навчанні

II. Практичний блок

Завдання 1

Представити схематично процес спілкування та зворотного зв'язку в дистанційному навчанні

Завдання 2

Схематично представити елементи змісту та організації діяльності, що сприятимуть мотивації

Практичне заняття № 4. Контроль у дистанційному навчанні

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення зі змістом дистанційної освіти у вищій школі, завданнями, що поставлені суспільством перед українською вищою школою; формування професійних знань, необхідних для виконання обов'язків викладача вищої школи; розвиток навичок практичного використання зазначеної інформації для організації професійної діяльності; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опановувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповіді на питання.

Схарактеризувати процес моніторингу дистанційної освіти

Визначити складові керування навчальним процесом

Розкрити систему контролю якості навчання у ДК. Виявити особливості керування діяльністю у ДК. Проаналізувати форми тестових завдань. Надати перелік вимог щодо використання тестових завдань

Обґрунтувати роль контролю у дистанційному навчанні

II. Практичний блок

Завдання 1

Схематично представити систему керування дистанційного навчання

Практичне заняття № 5. Організація дистанційного навчання

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення зі змістом психологічних проблем дистанційного навчання у вищій школі; формування професійних знань щодо мотивації в дистанційному навчанні; розвиток навичок спілкування та зворотного зв'язку в дистанційному навчанні; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опановувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповіді на питання.

Визначити критерії вибору засобів організації дистанційного навчання

Схарактеризувати основні форми онлайн-комунікації в дистанційному навчанні

Проаналізувати поширені веб-ресурси для дистанційного навчання

Розкрити вимоги та критерії оцінки ефективності дистанційного курсу.

II. Практичний блок

Завдання 1

Представте шляхи створення комунікативного простору

Завдання 2

Наведіть приклади реалізації комунікаційної структури за допомогою різних сервісів

Практичне заняття № 6. Характеристика платформи дистанційного навчання Moodle

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення з основними особливостями системи дистанційного навчання Moodle; формування професійних знань щодо розробки змісту дистанційного курсу; розвиток навичок спілкування та зворотного зв'язку в дистанційному навчанні; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опановувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати основні особливості системи дистанційного навчання Moodle.

Визначити, яким чином організувати систему рольового доступу

Схарактеризувати контролюючі модулі

Проаналізувати можливості створення та збереження портфоліо слухачів. Надати загальну характеристику системи Moodle

Представити роботу адміністратора системи Moodle

II. Практичний блок

Завдання 1

Опрацювати глосарій за темою

Завдання 2

Розробити Mindmapping систем дистанційного навчання

Практичне заняття № 7. Технологія проєктування дистанційного курсу

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення з технологією проєктування дистанційного курсу для вищої школи; формування професійних знань щодо розробки змісту дистанційного курсу; розвиток навичок спілкування та зворотного зв'язку в дистанційному навчанні; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення наукової діяльності; формування вміння самостійно опанувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати основні етапи проєктування дистанційних курсів.

Визначити цілі курсу

Схарактеризувати функції учасників команди розробників

Проаналізувати процес проєктування змісту дистанційного курсу

Розкрити організаційну структуру дистанційного навчального курсу та характеристику окремих його елементів

Представити процес структурування курсу.

II. Практичний блок

Завдання 1 Представити проєкт розробленого змісту курсу

Завдання 2 Наведіть приклади рейтингового оцінювання розробленого змісту курсу

Практичне заняття № 8. Інструменти платформи Moodle. Додавання ресурсів

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення з інструментами платформи Moodle; формування професійних знань, необхідних для розробки дистанційного курсу на платформі Moodle; розвиток навичок практичного використання зазначеної інформації для організації професійної діяльності; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення навчальної діяльності; формування вміння самостійно опанувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповісти на питання.

1. Визначте можливості викладача у процесі використання платформи Moodle.

2. Охарактеризуйте інструментальний блок.

3. Проаналізуйте блок управління.

4. Визначте складові налаштування курсу.

5. Схарактеризуйте можливості резервного копіювання

II. Практичний блок

Завдання 1

Схематично подайте алгоритм додавання ресурсу.

Практичне заняття № 9. Розробка інтерактивних елементів курсу

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення з інтерактивними елементами курсу дистанційної платформи Moodle; формування професійних знань, необхідних для розробки дистанційного курсу на платформі Moodle; розвиток навичок практичного використання зазначеної інформації для організації професійної діяльності; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для

здійснення навчальної діяльності; формування вміння самостійно опановувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповідати на питання.

1. Визначте сутність інтерактивних елементів курсу.
2. Охарактеризуйте Модуль Завдання.
3. Модуль Тест.
4. Модуль Анкета.
5. Модуль Опитування.
6. Модуль Wiki.
7. Модуль Глосарій.
8. Модуль Форум.
9. Модуль Чат.

II. Практичний блок

Завдання 1

Розробити мультимедійну презентацію за виконаними завданнями.

Практичне заняття № 10. Тестування за допомогою системи Moodle

Мета: формування цілісного погляду на сучасну систему дистанційної освіти у світі, розуміння можливостей дистанційної освіти у процесі формування майбутніх професіоналів; ознайомлення з процесом тестування за допомогою дистанційної платформи Moodle; формування професійних знань, необхідних для розробки дистанційного курсу на платформі Moodle; розвиток навичок практичного використання зазначеної інформації для організації професійної діяльності; застосування здобутих знань та умінь при опрацюванні матеріалів, необхідних для здійснення навчальної діяльності; формування вміння самостійно опановувати нові знання, які сприяють підвищенню професіоналізму майбутнього фахівця.

Навчальний час: 2 години

Обладнання: Персональний комп'ютер, підключення до мережі Інтернет

План заняття

I. Теоретичний блок

Проаналізувати наукові джерела й відповідати на питання.

1. Схарактеризуйте послідовність розробки модуля Тест.
2. Визначте процес створення оболонки для майбутнього тесту.

3. Розкрийте процес формування запитальної бази.
4. Проаналізуйте алгоритм конструювання тесту.
5. Обґрунтуйте результати тестування.

Рекомендована література

Основна

1. Андреев О.О. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / монографія. за ред. О.О. Андреева, В.М. Кухаренка. ХНАДУ, Харків: «Міськдрук», 2013. 212 с. URL: <https://cutt.ly/7fBe2tM>
2. Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Льїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. Київ: ДУТ, 2014. 140 с. URL: <https://cutt.ly/0lumcem>
3. Система дистанційного навчання та використання інформаційних технологій: монографія / В.П. Степанов, І.О. Борозенець, В.П. Бурдаєв та ін. / за заг. ред. канд. техн. наук, проф. Степанова В.П. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 232 с. URL: <https://cutt.ly/YfBerrF>
4. Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська / за ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХП», 2016. 284 с. URL: <https://cutt.ly/dfBrp1j>
5. Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О.В. Базелюк, О.М. Спірін, Л.М. Петренко, А.А. Каленський та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с. URL: <https://cutt.ly/GfBwWm1>

Допоміжна

1. Методичні рекомендації «Організація дистанційного навчання у системі MOODLE» для викладачів вищих навчальних закладів / В. В. Глазова, Н. В. Кайдан. Слов'янськ: Видавництво Б. І. Маторіна, 2015. 55 с.
2. Методичні рекомендації «Підготовка навчально-методичних матеріалів для дистанційного супроводу дисциплін» для викладачів вищих навчальних закладів / В. В. Глазова, Н. В. Кайдан. Слов'янськ: Видавництво Б.І. Маторіна, 2015. 49 с.
3. Морзе Н.В., Глазунова О.Г., Мокрієв М.В. Методика створення електронного навчального курсу (на базі платформи дистанційного навчання Moodle 3): навч. посібник. Київ: 2016. 240 с.
4. Навчально-методичний посібник для викладачів щодо організації дистанційної форми навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації / За ред. Ісаєнка В.М., Кашина Г.С., Николаєв К.Д., Павлюченко Л.С. К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 100 с. URL: <https://cutt.ly/rfBeGvf>
5. Прокопенко А.І., Підчасов Є.В., Москаленко В.В., Доценко С.О., Лебедева В.В. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів. Навч. посібн. Х.: ХНПУ імені Г.С.

Сковороди, «Мітра», 2019. 81 с.

6. Розробка електронних курсів у науках про навколишнє середовище: Навчально-методичний посібник / Ю.В. Холін, Г.В. Тітенко, Н.В. Максименко, А.Н. Некос, К.Б. Уткіна, В.Г. Левчук. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. Одеса: НУ «ОМА», 2017. 75 с.

7. Спірін О.М., Колос К.Р. Технологія організації масового дистанційного навчання учнів в умовах карантину на базі платформи Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. 79(5), 29-58. URL: <https://cutt.ly/mlL5uUw>

Інформаційні ресурси в Інтернеті

1. Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 року №1556-VII. URL: <https://cutt.ly/SkZ9CAt>

2. Закон України «Про Національну програму інформатизації». URL: <https://cutt.ly/club60U>

3. Закон України «Про інформацію» URL: <https://cutt.ly/QlunlyX>

4. Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні URL: <https://cutt.ly/5lun13c>

5. Положення про дистанційне навчання. Затверджене наказом МОН України №466 від 25.04.2013. URL: <https://cutt.ly/Qlun6fD>

6. Положення про дистанційне навчання у Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет». URL: <https://cutt.ly/xlumiDS>

Завдання до самостійної роботи здобувачів з навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»

Здобувачам пропонується переглянути відеоматеріал до вивчення навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти» за посиланням: <https://www.sypchenko.org/pedagogika-vishoyi-shkoli>. На підставі вивченого представити проект власного дистанційного курсу на сайті gnomio.com

Організація дистанційного навчання в системі Moodle

[Дистанційне навчання в системі Moodle](#)

[Реєстрація Moodle-сайту на gnomio.com](#)

[Moodle for Beginners. An introduction to the free moodle cloud](#)

Створення дистанційного курсу та робота з таблицями на платформі Moodle

[Створення курсу в системі Moodle](#)

[Moodle \(робота з контентом\) Ч.1](#)

[Moodle \(робота з текстовим контентом\) Ч.2](#)

[Робота з таблицями Moodle](#)

[Free Moodle Training 1: Creating a Moodle course](#)

Особливості створення тестів на платформі Moodle

[Тести в системі Moodle](#)

[Тест у Moodle \(ч. 1 «Тіло тесту»\)](#)

[Тест у Moodle \(ч. 2 Створення та імпорт Gift формату\)](#)

[Тест с короткою відповіддю. Тест з вибором варіантів](#)

[Журнал оцінок в Moodle. Налаштування](#)

[Moodle Quiz/Test/Exam Settings](#)

Контрольні питання з навчальної дисципліни «Дистанційна освіта в закладах вищої освіти»

1. Сутність дистанційного навчання
2. Переваги дистанційного навчання і що потрібно для нього
3. Особливості організації навчального процесу за дистанційною формою навчання
4. Українські центри дистанційної освіти
5. Історія становлення дистанційної освіти
6. Цілі дистанційного навчання
7. Види дистанційного навчання
8. Моделі дистанційного навчання
9. Переваги дистанційного навчання
10. Основні проблеми організації дистанційної форми навчання
11. Структурування та розбиття учбового матеріалу на логічні елементи (уроки, теми, модулі та інше)
12. Підготовка веб-сторінки (для подальшого використання в ресурсі посилань на веб-сторінку)
13. Створення електронного курсу у відповідній категорії
14. Наповнення курсу матеріалом теоретичного характеру (модуль Лекція)
15. Додавання в курс учбово-методичних матеріалів (ресурс Пояснення, Посилання на каталог, Веб-сторінка, Посилання на веб-сторінку та інше)
16. Створення банку питань
17. Додавання в курс елементів контролю знань, вмінь, навиків (модулі Тест, Завдання)
18. Додавання в курс інформації пояснювального характеру (модуль Глосарій)
19. Організація інтерактивного навчання (модулі Чат, Факум)
20. Визначення та налаштування необхідних інструментів процесу дистанційного навчання (Блоки)
21. Етапи розвитку дистанційної освіти
22. Нормативне і правове забезпечення системи дистанційної освіти в Україні
23. Поняття трисуб'єктної дидактики
24. Принципи дистанційного навчання
25. Засоби дистанційного навчання
26. Особливості контролю в дистанційному навчанні
27. Проектування дистанційного курсу як середовища саморозвитку
28. Інтелектуальний розвиток як мета і засіб дистанційного навчання
29. Використання інформаційно-комунікаційних технологій для організації дистанційного навчання
30. Основні види платформ дистанційного навчання

ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Андреев О.О. Педагогічні аспекти відкритого дистанційного навчання / монографія. за ред. О.О. Андреева, В.М. Кухаренка. ХНАДУ, Харків: «Міськдрук», 2013. 212 с. URL: <https://cutt.ly/7fBe2tM>

Вишнівський В. В., Гніденко М. П., Гайдур Г. І., Ільїн О. О. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів: навч. посіб. Київ: ДУТ, 2014. 140 с. URL: <https://cutt.ly/0lumcem>

Закон України «Про вищу освіту» від 1.07.2014 року №1556-VII. URL: <https://cutt.ly/SkZ9CAAt>

Закон України «Про Національну програму інформатизації». URL: <https://cutt.ly/club60U>

Закон України «Про інформацію» URL: <https://cutt.ly/QlunlyX>

Концепція розвитку дистанційної освіти в Україні URL: <https://cutt.ly/5lun13c>

Морзе Н.В., Глазунова О.Г., Мокрієв М.В. Методика створення електронного навчального курсу (на базі платформи дистанційного навчання Moodle 3): навч. посібник. Київ: 2016. 240 с.

Навчально-методичний посібник для викладачів щодо організації дистанційної форми навчання з перепідготовки та підвищення кваліфікації / За ред. Ісаєнка В.М., Кашина Г.С., Ніколаєв К.Д., Павлюченко Л.С. К.: Видавництво НПУ ім. М.П. Драгоманова, 2014. 100 с. URL: <https://cutt.ly/rfBeGvf>

Положення про дистанційне навчання. Затверджене наказом МОН України №466 від 25.04.2013. URL: <https://cutt.ly/Qlun6fd>

Положення про дистанційне навчання у Державному вищому навчальному закладі «Донбаський державний педагогічний університет». URL: <https://cutt.ly/xlumiDS>

Прокопенко А.І., Підчасов Є.В., Москаленко В.В., Доценко С.О.,

Лебедева В.В. Технології дистанційного навчання: методологія створення та супроводу навчальних курсів. Навч. посібн. Х.: ХНПУ імені Г.С. Сковороди; «Мітра», 2019. 81 с.

Розробка електронних курсів у науках про навколишнє середовище: Навчально-методичний посібник / Ю.В. Холін, Г.В. Тітенко, Н.В. Максименко, А.Н. Некос, К.Б. Уткіна, В.Г. Левчук. ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2017. Одеса: НУ «ОМА», 2017. 75 с.

Система дистанційного навчання та використання інформаційних технологій: монографія / В.П. Степанов, І.О. Борозенець, В.П. Бурдаєв та ін. / за заг. ред. канд. техн. наук, проф. Степанова В.П. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 232 с. URL: <https://cutt.ly/YfBerrF>

Спірін О.М., Колос К.Р. Технологія організації масового дистанційного навчання учнів в умовах карантину на базі платформи Moodle. *Інформаційні технології і засоби навчання*, 2020. 79(5), 29-58. URL: <https://cutt.ly/mlL5uUw>

Теорія та практика змішаного навчання: монографія / В.М. Кухаренко, С.М. Березенська, К.Л. Бугайчук, Н.Ю. Олійник, Т.О. Олійник, О.В. Рибалко, Н.Г. Сиротенко, А.Л. Столяревська / за ред. В.М. Кухаренка. Харків: «Міськдрук», НТУ «ХПІ», 2016. 284 с. URL: <https://cutt.ly/dfBrp1i>

Технології дистанційного професійного навчання: метод. посіб. / О.В. Базелюк, О.М. Спірін, Л.М. Петренко, А.А. Каленський та ін. Житомир: «Полісся», 2018. 160 с. URL: <https://cutt.ly/GfBwWm1>